

L'Estatut és de tothom

El procés participatiu per a la reforma de l'Estatut
d'autonomia de Catalunya

L'Estatut és de tothom

El procés participatiu per a la reforma de l'Estatut
d'autonomia de Catalunya

BIBLIOTECA DE CATALUNYA. DADES CIP:

L'Estatut és de tothom : el procés participatiu per a la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. _ (Col·lecció participació ciutadana ; 1)
ISBN 84-393-6990-5
I. Catalunya. Departament de Relacions Institucionals i Participació II. Col·lecció: Col·lecció participació ciutadana ; 1
1. Reformes constitucionals _ Catalunya _ Participació ciutadana
342.4(467.1)

Aquest llibre ha estat elaborat per l'equip de treball de la **Direcció General de Participació Ciutadana**: Lluís Alonso Perelló, Carol Blesa Álvarez, Joaquim Brugué Torruella, Francesca Català Martí, Lorena Elvira Ayuso, Joan Manuel Espuelas Puigdollers, Conchita Montoro Cortés, Jordi Pacheco Canals, Fernando Pindado Sánchez i Xavier Riu Sala.

Edita: Generalitat de Catalunya.
Departament de Relacions Institucionals i Participació.
Barcelona, 2006.
Tiratge: 1.000 exemplars
Disseny: Estudi Juste Calduch
Correcció lingüística: Montserrat Aguilera Vilar
Impressió:
Imprès en paper ecològic
ISBN: 84-393-6990-5
Dipòsit Legal:

L'Estatut és de tothom

EL PROCÉS PARTICIPATIU PER A LA REFORMA
DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA

Col·lecció Participació Ciutadana, 1

Generalitat de Catalunya
**Departament de Relacions Institucionals
i Participació**

Presentació

Editem aquest llibre quan encara no s'ha completat ni la negociació ni l'aprovació del nou Estatut d'autonomia de Catalunya, potser la principal aposta política i el repte de Govern més ambiciós que, en el marc de l'Acord del Tinell, es va proposar el nou govern catalanista i d'esquerres. Catalunya s'ha decidit, finalment, a elaborar i presentar una proposta pensada tant per incrementar la seva capacitat d'autogovern com per millorar l'encaix amb Espanya. I ho ha fet a través d'una proposta de nou Estatut socialment avançada, nacionalment ambiciosa i políticament consensuada.

Els continguts d'aquesta proposta són bàsics per al futur de Catalunya, marcaran un punt d'inflexió. Després de 25 anys d'èxit de l'Estatut de 1979, la proposta de nou Estatut està pensada per guanyar el segle XXI. Però la novetat del nou Estatut no rau únicament en els seus continguts, sinó també en la forma d'elaborar-lo.

S'ha apostat per un document ambiciós i innovador, però també per un procés d'elaboració on es demostrés que no només es volen fer coses diferents, sinó que també es volen fer d'una manera diferent. Calia, evidentment, redactar un excellent Estatut; però també fer-ho amb transparència, amb debat públic, amb participació ciutadana i amb l'acord majoritari de les forces polítiques catalanes.

L'Estatut havia de ser dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya; recollir les seves preocupacions, incorporar les seves aportacions i comptar amb

les seves complicitats. Només així fariem un Estatut per al segle XXI: un Estatut redactat des de la maduresa política d'una ciutadania exigent i d'unes institucions compromeses amb l'aprofundiment i la qualitat democràtica.

Aquesta aposta era, com el mateix text estatutari, innovadora i ambiciosa. Per realitzar-la no comptàvem amb referents previs, però sí amb el compromís dels darrers anys per la radicalitat democràtica. Un compromís que ens va portar a preparar i desenvolupar un procés participatiu al voltant del nou Estatut. A les properes pàgines s'expliquen els objectius, les actuacions i els resultats del procés, però en aquesta presentació voldria destacar-ne un parell d'aspectes.

En primer lloc, hem treballat en un tema i en un entorn complex, però ho hem fet sense concessions. Els processos participatius sovint comporten dificultats, però no hem buscat cap drecera. Hem fet sempre allò que hem considerat que calia fer, defugint d'operacions d'imatge i convençuts que escoltar la ciutadania serviria per acabar disposant d'un millor Estatut.

En segon lloc, també voldria manifestar la nostra satisfacció pels resultats aconseguits. La nostra convicció inicial s'ha vist refermada, ja que el procés participatiu ens ha permès no només generar un debat públic, sinó també recollir aportacions que han fet el text més complet. El procés de participació, d'una banda, ha fet la proposta de nou Estatut més forta i més rica. El procés de participació, d'una altra, ha millorat la qualitat de la nostra democràcia i el compromís de les institucions polítiques amb la ciutadania.

Ens sentim, en definitiva, satisfets i orgullosos de com hem elaborat la proposta de nou Estatut.

Joan Saura

Conseller de Relacions Institucionals i Participació

“(A la nostra ciutat) –dirà Pèricles– ens preocupem alhora dels afers privats i dels públics, i gent de diferents oficis tenen coneixement suficient de la cosa pública; atès que som els únics que considerem, no home pacífic, sinó inútil, a qui no hi participa, i, a més, o ens formem un judici propi o, si més no, estudiem amb exactitud els negocis públics, sense considerar la discussió com una nosa per a l'acció, sinó com un pas previ indispensable a qualsevol acció assenyada.”

Tucídides, Història de la Guerra del Peloponès.

Índex

INTRODUCCIÓ	15
CAPÍTOL I. "L'ESTATUT ÉS DE TOTHOM": QUÈ ES VA FER, PER QUÈ I COM? ..	19
1. Introducció	19
2. Per què volíem un Estatut amb participació ciutadana?	20
3. Com es va articular la participació en la redacció del nou Estatut? ..	23
3.1 La comunicació	25
3.3 La participació	27
3.3 La presa en consideració	31
4. Valoracions del procés	31
CAPÍTOL II. LA PARTICIPACIÓ ELECTRÒNICA: EL WEB DEL NOU ESTATUT ...	35
1. Introducció	35
2. Utilització del web per part de la ciutadania	37
2.1 Nombre de visites i de persones usuàries	37
2.2 Navegació pels continguts i per les utilitats	39
2.2.1 Continguts estàtics	40
2.2.2 Instruments de participació	42
3. Perfil de les persones usuàries del web	49
4. Accés i accions de difusió del web	52
5. Valoració de les persones participants	58
6. I tot això, per a què?	61

CAPÍTOL III. LA PARTICIPACIÓ EN EL TERRITORI: EL REPTE DE TREBALLAR DES D'UN GOVERN SUPRALOCAL	65
1. Introducció	65
2. El repte de portar l'Estatut al territori	66
3. Un ampli ventall d'activitats en el territori	71
4. Conclusions	77
CAPÍTOL IV. LA CIUTADANIA RESPON AMB VINT-I-DUES MIL APORTACIONS	79
1. Introducció	79
2. La participació dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya	81
3. La contribució de la ciutadania al debat estatutari	82
3.1 "Aconseguir la felicitat": drets, deures i principis rector dels poders públics	84
3.2 Competències, totes. Finançament, imprescindible	88
3.3 Redefinir les regles del joc	89
3.4 Catalunya és una nació. Catalunya ha de ser...	91
CAPÍTOL V. EL COMPROMÍS I LES APORTACIONS DE LA SOCIETAT CIVIL	93
1. Introducció	93
2. Estatut i àmbit economicolaboral: innovació, responsabilitat i competitivitat	95
3. Estatut i benestar social: volem un Estat del benestar català!	97
4. Estatut i medi ambient: impregnar l'Estatut de sensibilitat ambiental i sostenibilitat	99
5. Estatut i societat del coneixement: educació, innovació i noves tecnologies	101
6. Estatut i immigració: una de les principals raons per fer el nou Estatut	103
7. Estatut, aprofundiment democràtic i modernització administrativa	105
8. Estatut i llengua: el català s'igualava al castellà, tothom té el dret a parlar-lo i el deure de conèixer-lo	108
9. Estatut, Estat espanyol, Europa i el món	110

CAPÍTOL VI. DEL GOVERN A LA SOCIETAT CIVIL, EL RETORN DEL PROCÉS PARTICIPATIU	113
1. Introducció	113
2. La negociació política s'intensifica	114
3. El debat polític i social comparats	115
4. La proposta de reforma s'aprova al Parlament de Catalunya	118
5. La proposta de reforma arriba al Congrés dels Diputats	122
6. Explicar l'Estatut i aconseguir-hi adhesions	124
7. Conclusions	126

Introducció

El primer encàrrec que va assumir la Direcció General de Participació Ciutadana poc després de la seva creació, a principis de 2004, va ser el procés participatiu per a la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Com veurem al llarg d'aquest volum, portar a la pràctica un repte d'aquestes característiques implicava nombroses dificultats. No hi havia precedents d'experiències similars, és a dir, de processos de participació ciutadana d'àmbit supralocal que tractessin sobre un assumpte de la complexitat i l'abstracció d'una norma jurídica com l'Estatut d'autonomia. De fet, la mateixa Direcció General no comptava amb cap precedent. Avui, dos anys després, ja existeixen dues direccions generals més en altres comunitats autònomes que persegueixen l'objectiu de fer participar la ciutadania en la vida política, la qual cosa demostra l'esperit innovador i la visió estratègica que va palesar el Govern de la Generalitat.

La Direcció General de Participació Ciutadana aspira a convertir-se en un servei transversal sense un objectiu per si mateix, sinó que justifica el seu treball en la mesura que és capaç de contribuir, a través de la participació ciutadana, a millorar les polítiques públiques. A partir d'aquest plantejament, la Direcció General ha establert tres línies principals de treball.

La primera, té a veure amb el que hem anomenat la participació al servei dels projectes de país i es tracta de generar espais de debat i participació al voltant d'assumptes que transcendeixen els límits departamentals, com

és el cas del procés participatiu per a la reforma de l'Estatut. La segona línia de treball està orientada al servei de les polítiques sectorials del Govern i consisteix a fomentar i donar suport en termes tant estratègics com operatius a la incorporació de la participació en el disseny i l'execució de les polítiques dels diferents departaments. És a dir, no es tracta que la Direcció General de Participació Ciutadana faci participació, sinó d'aconseguir, per exemple, que la nova Llei de serveis socials s'elabori participativament, que l'acollida de les persones immigrants sigui debatuda socialment o que els plans territorials s'obrin a les opinions de la ciutadania. Finalment, i aquesta és la darrera línia de treball, la Direcció General de Participació Ciutadana es posa al servei del món local, donant suport econòmic, formatiu i metodològic als ajuntaments interessats a incorporar lògiques participatives en les seves polítiques.

En termes més operatius, també hem treballat per crear instruments de participació de democràcia electrònica; en l'ordenació del mapa de consells, òrgans i espais de participació a través dels quals es canalitzen les veus de la societat civil organitzada; i en l'aplicació de diverses metodologies participatives que és necessari adaptar a cada especificitat temàtica i temporal. Pensem que és essencial entendre que la participació es va construint a través d'aplicar diferents metodologies, però que cap d'aquestes no "són" participació. La participació, en canvi, és una manera de fer i de pensar, una mentalitat i una sensibilitat que només s'imposarà quan impregni la cultura organitzativa. Treballar en formació i difusió interna és, en conseqüència, fonamental per anar generant aquest procés de progressiva impregnació.

A més, tot això ho pretenem fer des d'una estructura directiva i organitzativa pensada per a la transversalitat, és a dir, incorporant un estil més seductor que jeràrquic i una organització més àgil que poderosa, tant en termes de personal com de recursos pressupostaris.

Amb aquestes coordenades de partida, vam encarar el nostre primer gran projecte: conduir el procés d'informació, de debat i de recollida d'aportacions al voltant de la redacció del nou Estatut d'autonomia de Catalunya.

El llibre que teniu a les mans té un doble objectiu. D'una banda, explica i fa balanç d'aquest procés, des del seu disseny inicial fins a la recollida d'adhesions que va acompanyar la proposta de nou Estatut presentada al Congrés dels Diputats. A més de deixar constància de la feina realitzada, creiem que una obra d'aquestes característiques és un instrument excel·lent per reflexionar críticament i públicament sobre les diferents actuacions que han compost el procés participatiu. L'objectiu no és altre que difondre la nostra experiència, tant de les destreses com dels desencerts, amb l'esperança que les lliçons que hem après puguin ser útils en altres entorns.

D'altra banda, aquest volum recull els resultats de l'anàlisi de contingut dels cent documents aportats per diferents institucions i entitats de la societat civil organitzada i les més de vint-i-dues mil aportacions escrites de la ciutadania, presentades al llarg del procés participatiu. Aquest subtrat d'informació constitueix una oportunitat immillorable d'aproximar-se a les opinions, inquietuds i reflexions generals –tan riques com diverses– de la ciutadania de Catalunya.

En el capítol I ens ocupem d'explicar per què volíem fer un Estatut amb la participació de la ciutadania, què vam fer per aconseguir-ho i com es va articular aquesta participació a la pràctica. Prenent com a referència els tres objectius principals del procés (explicar, escoltar i prendre nota), exposem les actuacions realitzades i n'avaluem el resultat.

Els dos capítols següents fan referència a dos aspectes del procés que hem volgut singularitzar perquè representen una novetat en el nostre entorn més proper. En el capítol II, descrivim i avaluem el funcionament del web del nou Estatut, una experiència de participació ciutadana a través d'Internet. En concret, ens fixem en la utilització del web –tant dels continguts estàtics com dels instruments de participació–, en el perfil dels internautes, en els accessos i les estratègies de difusió d'aquest espai i, finalment, en la valoració que en fan les mateixes persones usuàries. En el capítol III, fem balanç de l'estratègia "de pluja fina" que va portar el nou Estatut per tot el territori, a través d'actes, xerrades, tallers de debat,

el bus de l'Estatut o l'espectacle d'arts de carrer *Festatut*. Aquesta diversitat d'iniciatives ens va permetre dur a terme cent noranta-quatre actuacions en un centenar de municipis de Catalunya.

En el capítol IV, examinem el contingut de les vint-i-dues mil aportacions de la ciutadania utilitzant, com a marc d'anàlisi, els quatre blocs temàtics que, en síntesi, formen el text estatutari: drets, deures i principis rectors dels poders públics; competències i finançament; institucions i organització territorial i de l'Administració; i elements simbòlics i de definició de la identitat de Catalunya. En el capítol V, fem el mateix amb les aportacions col·lectives –de les entitats de la societat civil organitzada i de les institucions–, si bé, en aquest cas, presentem una lectura temàtica del contingut dels documents lliurats. És a dir, identifiquem allò que es reclama en el nou Estatut en àmbits específics com, per exemple, el medi ambient, la immigració o la societat del coneixement.

Finalment, en el capítol VI, ens ocupem, d'una banda, del que hem anomenat el retorn del procés participatiu i que constitueix la darrera fase d'un procés d'aquestes característiques, tal com la teoria recomana: explicar a les persones participants què se n'ha fet de les seves aportacions. Així mateix, també fem referència a l'aprovació de la proposta de reforma de l'Estatut al Parlament de Catalunya, a l'opinió de la ciutadania sobre el contingut i l'oportunitat de la reforma i a la campanya de recollida d'adhesions que el Govern de la Generalitat ha iniciat.

Desembre de 2005

CAPÍTOL I

“L'Estatut és de tothom”: què es va fer, per què i com?

1. INTRODUCCIÓ

Durant els darrers anys han estat cada vegada més freqüents les experiències que, d'una o d'altra manera, han volgut incorporar la veu de la ciutadania en el disseny i la implantació de les polítiques públiques. Aquestes experiències s'han desenvolupat en paral·lel a l'aparició d'etiquetes i de metodologies diverses com ara: els plans estratègics, els consells ciutadans, els nuclis d'intervenció participativa, les agendes 21 o els pressupostos participatius. D'altra banda, aquestes metodologies s'han desplegat de manera gairebé exclusiva en l'àmbit local, un espai on la proximitat les justifica i les facilita.

Hem acumulat, doncs, un seguit de coneixements i d'experiències que ens haurien de permetre donar alguns passos més en la política de participació ciutadana. En primer lloc, perquè sovint ens hem concentrat excessivament en les metodologies participatives i hem oblidat els objectius que les justifiquen. Pensar més en el *perquè* que en el *com* es converteix en un exercici de maduresa en el procés de consolidació de la participació ciutadana. En segon lloc, hem de ser capaços d'incorporar la participació en l'àmbit supralocal, de manera que també la seva política pugui comptar amb els avantatges que justifiquen la preocupació recent per la participació.

En les pàgines següents ens referirem a aquests dos passos, i ho farem a través d'una experiència política tan significativa com és la participació en la redacció del nou Estatut d'autonomia de Catalunya.

2. PER QUÈ VOLÍEM UN ESTATUT AMB PARTICIPACIÓ CIUTADANA?

De fet, quan parlem de participació ens referim a una cosa tan simple com la relació entre els governants i la ciutadania. Unes relacions que la democràcia representativa limita al moment electoral i que cal ampliar. Però, per què cal ampliar l'abast d'aquesta relació? Més concretament, per què considerem que la redacció d'un nou Estatut reclama una més gran i més intensa participació de la ciutadania?

Per respondre la pregunta més genèrica, cal fer referència a dos tipus de *perquè*s, el que justifica la participació des del punt de vista de la ciutadania i el que es refereix a la perspectiva dels governants, d'allò que esperen de la participació.

- Des del punt de vista de la ciutadania, la participació és un dret que es pot exercir amb diferent grau d'intensitat. La participació, així, inclou el dret de la ciutadania a estar informats, a ser consultats i a prendre part en les decisions. Avançar des de la simple informació cap a prendre part, passant per la consulta, defineix un procés d'intensificació de la participació, d'augment de la seva qualitat i de maduració de la relació entre governants i governats.
- D'altra banda, la participació també es justifica en funció d'allò que n'obtenen els governants. En aquest cas, podem distingir entre dos objectius tradicionals: augmentar la legitimitat i millorar les decisions; i dos objectius de nova generació: disposar de persones col·laboradores i generar capital social.

Aquests objectius, en tota la seva diversitat, van impregnar la voluntat de desplegar un procés participatiu al voltant de la redacció del nou Estatut. D'entrada, vam voler aprofitar un assumpte políticament rellevant per convertir les promeses sobre el nou rol de la ciutadania en una realitat. Forma part de la retòrica políticament correcta referir-se a la necessitat de reduir la distància entre governants i governats, d'acostar la política a la

ciutadania i que aquesta ciutadania pugui prendre-hi part. Se sol presentar el divorci entre uns polítics cada vegada més autistes i una població cada vegada més indiferent, com un dels principals factors de malestar en les nostres societats. Tothom sembla compartir aquesta diagnòsi, entre pessimista i fatalista, i es fa palesa la necessitat d'afrontar-la amb polítiques d'alta intensitat participativa, amb iniciatives que ens ajudin a consolidar els drets de la ciutadania a estar informada, a ser consultada i a prendre part en els afers públics. El Departament de Relacions Institucionals i Participació va voler convertir la retòrica en pràctica, tot deixant de proclamar bones intencions i posant-se a treballar en un assumpte complicat, però important, com el nou Estatut.

En aquesta posada en pràctica, es va treballar a partir d'un triple compromís amb la ciutadania, un compromís que es relaciona amb les tres diferents intensitats del dret de participació i que resumim en els termes **explicar-nos, escoltar i prendre nota**.

- En primer lloc, vam voler **explicar-nos**, informar la població sobre què és un Estatut, de què parla, per què volem modificar-lo i com ho estem fent. Aquestes explicacions ens van exigir elaborar una estratègia de comunicació, a la qual més tard ens referirem, però també a explicitar un reconeixement de la capacitat dels nostres ciutadans i ciutadanes per entrar en un debat que massa sovint els polítics solen reservar-se per a ells.
- En segon lloc, un vegada informada, la ciutadania ha de poder dir-hi la seva. Es tractava d'**escoltar** quines eren les seves preocupacions, les opinions, les expectatives i les aportacions al nou Estatut.
- Finalment, no podíem deixar parlar la gent, si no estàvem disposats a escoltar-la, a **prendre nota** d'allò que ens deien i, com a mínim, a tenir-ho en consideració. No vam assumir el compromís –volem subratllar-ho– d'incorporar totes les aportacions al text estatutari. En canvi, vam assumir el compromís d'escoltar tothom abans que es prenguessin les decisions. Potser es podria haver anat més lluny en aquest cas,

però en un assumpte com l'Estatut ens va semblar important marcar uns límits que salvaguardessin l'honestedat del procés. I, per ser honestos, quan rebíem propostes diverses i contradictòries el que podíem assumir era que les incorporariem al debat, no que totes serien guanyadores.

D'altra banda, un procés participatiu també es justifica des de la perspectiva dels objectius i dels interessos del Govern. Recuperant els esmentats més amunt:

- La participació legítima una norma jurídica bàsica i, d'aquesta manera, actua com a garantia del seu desplegament. Només quan la gent percep una norma jurídica com a seva i la comparteix, aquesta assolix la màxima efectivitat. L'Estatut del 79 va arribar precedit de mobilitzacions reclamant "llibertat, amnistia, Estatut d'autonomia" i és en aquest grau de legitimitat i complicitat social on ha trobat la clau de l'èxit assolit durant 25 anys. Ara, el context històric és diferent i no podem pensar a repetir aquella mobilització. Ha calgut buscar alternatives per aconseguir una legitimitat que només la ciutadania pot donar-li.
- La participació també és útil en la mesura que enriqueix les decisions. En un entorn complex, canviant i divers com l'actual, és arrogant i ingenu pensar que algú, encara que disposi de legitimitat democràtica, sap el que toca fer i el que ens convé a tots plegats. Convidar la gent a participar per millorar les nostres decisions no és, doncs, un exercici d'altruisme polític, sinó una necessitat, un acte de realisme davant d'una realitat que se'ns escapa, si no som capaços de mirar-la a través dels ulls de moltes persones i el que cadascuna d'elles representa.
- Estratègicament, la participació és imprescindible per aconseguir persones col·laboradores, còmplices, que ens ajudin a tirar endavant les diferents iniciatives polítiques. Només quan la gent sent que una cosa és seva està disposada a defensar-la i promoure-la. Aquesta idea, de

sentit comú, és molt rellevant quan pensem en la negociació del procés d'aprovació del nou Estatut. Una negociació que pot ser molt diferent si es fa sobre un text que només coneixen quatre polítics o sobre un text que compta amb el suport d'una comunitat que l'ha debatut, hi ha fet aportacions i se l'ha fet seu.

- En darrer terme, un procés participatiu com aquest també serveix per aconseguir l'efecte indirecte d'anar reconstruint i dotant de més confiança les relacions entre el Govern i la ciutadania. És una prova de la voluntat de passar de la teoria a la pràctica. En l'enfortiment de les relacions entre uns i altres, les polítiques del Govern milloren, però la societat civil també creix i madura.

Amb totes aquestes esperances i tots aquests objectius vam dissenyar el procés participatiu per redactar el nou Estatut, però: com ho vam fer?, com es va dur a la pràctica i amb quins resultats? Aquests interrogants són els que tractem en els apartats següents.

3. COM ES VA ARTICULAR LA PARTICIPACIÓ EN LA REDACCIÓ DEL NOU ESTATUT?

Els experts expliquen que els governants disposen de tres models de relació amb els governats. El primer és el que *només parlen uns quants*: els que en saben. Com el professorat que parla des de l'autoritat dels seus coneixements i de les seves tarimes, els polítics elaboren discursos, creen espais restringits per parlar i, una vegada preses les decisions, demanen l'opinió dels qui no la tenen, normalment perquè no han tingut ocasió de formar-se-la. Quan la ciutadania contesta amb el desconcert, els polítics acostumen a queixar-se perquè no disposen d'una ciutadania suficientment activa i participativa.

En el segon model, en canvi, *tothom parla*, fins i tot els qui no tenen res a dir. Aquesta inflació participativa pot derivar en una xerrameca

on s'expressen veus que ningú no escolta i on no es produeix cap síntesi, cap acord que es tradueixi en resultats concrets. Com el professorat que no s'ha preparat la classe i improvisa un debat sobre les notícies del dia, en aquest cas els polítics es dedicarien a obrir altaveus en els quals les opinions se superposarien, es barrejarien i es difuminarien en la confusió.

Des del punt de vista de la redacció d'un nou Estatut per a Catalunya, aquests dos models representaven els principals perills operatius del procés participatiu que es va iniciar:

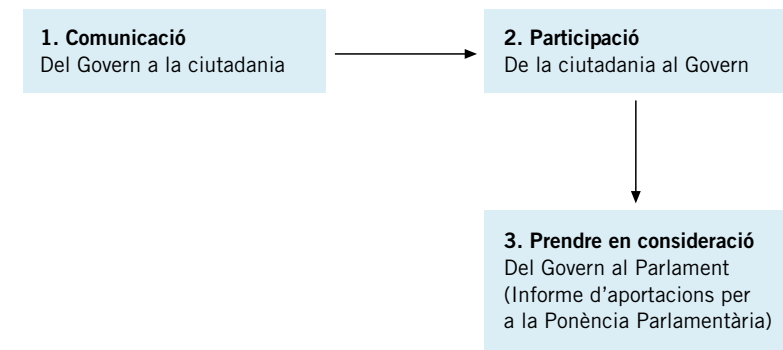
- D'una banda, si només *parlava poca gent* ens haguéssim trobat amb un Estatut elaborat a porta tancada, a través d'un procés on els experts i els polítics professionals haguessin monopolitzat un debat del qual la ciutadania només en rebrien els resultats ja cuinats.
- De l'altra, si *tothom parlava* podien aparèixer turbulències que posessin en perill la capacitat d'escoltar i de processar la informació que emergeix. Si aquest hagués estat el cas, tot plegat hagués quedat en molt de soroll per a no res.

El procés que des del Departament de Relacions Institucionals i Participació es va posar en marxa volia allunyar aquests perills, tot articulant un tercer model de relació amb la ciutadania. El que es pretenia era generar un *diàleg autèntic* entre persones que parlessin a partir d'una informació prèvia, d'una posició argumentada, i amb la voluntat decidida d'escoltar i d'arribar a alguna conclusió. Aconseguir aquestes condicions no era fàcil, però tots els instruments que es van dissenyar per debatre sobre l'Estatut –després ens hi referirem– estaven pensats per acostar-s'hi.

- Així, en impulsar qualsevol dels instruments que ens van servir per materialitzar el procés participatiu a l'entorn del nou Estatut, es van tenir molt en compte tres elements cabdals: la voluntat d'explicar-nos i d'informar la ciutadania sobre l'Estatut i la seva modificació, la vo-

luntat de crear espais ordenats i sistemàtics en els quals expressar-se, i el compromís d'analitzar totes les aportacions i fer-les arribar als redactors del nou Estatut per tal que les valoressin i les concretenessin en un resultat tangible. Són aquests tres objectius els que, tal com s'esquematitza en la figura 1, justificaven els eixos del procés participatiu:

FIGURA NÚM. 1. EIXOS DEL PROCÉS PARTICIPATIU

3.1 LA COMUNICACIÓ

Quant a l'estratègia de comunicació des del Govern cap a la ciutadania, es va treballar a partir de quatre línies: elaboració de continguts, campanya de difusió, edició de materials divulgatius i pedagògics, i xerrades divulgatives.

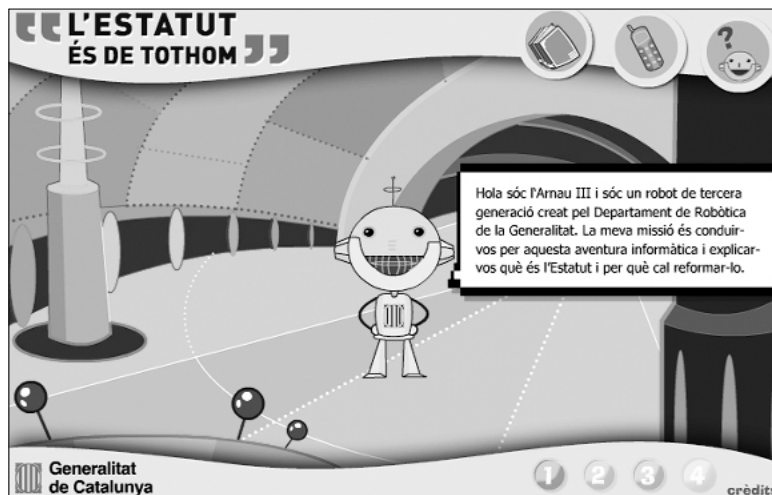
Elaboració de continguts. De manera prèvia a qualsevol altra iniciativa, calia treballar per traduir un assumpte complex i distant com l'Estatut en un text comprensible i proper per a la majoria de la població. Per fer-ho, es va articular un discurs al voltant de quatre preguntes, els quatre interrogants que es plantejaria qualsevol ciutadà o ciutadana abans de començar a parlar sobre l'Estatut: Què és? De què parla? Per què cal canviar-lo? Què s'està fent per facilitar aquest canvi?

Campanya de difusió. Paral·lelament a la construcció d'un discurs assequible, resultava imprescindible despertar l'interès de la població i col·locar l'Estatut a l'agenda del debat polític. És per això que es va iniciar una campanya de difusió que, amb l'eslògan "L'Estatut és de tothom. Parla", volia subratllar la necessitat d'incorporar la ciutadania, la seva veu, en un assumpte que, més enllà de la seva rellevància per a les elits polítiques, havia de ser de tothom.

Edició de materials divulgatius i pedagògics. A partir del discurs elaborat i amb el suport de la campanya de difusió es van elaborar

El procés participatiu va comptar amb el suport d'una campanya de difusió a través de diversos mitjans de comunicació.

A través de les noves tecnologies ens vam apropar als més joves. En la imatge, un detall de l'aventura gràfica del nou Estatut.

díptics i altres materials per facilitar la tasca d'acostament i implicació de la ciutadania en el procés de debat estatutari.

Xerrades divulgatives. Finalment, es va considerar fonamental acompanyar aquests materials del contacte directe amb la població, i organitzar un cicle de xerrades i tallers de debat per explicar-nos, respondre els dubtes de la gent i escoltar-ne les opinions i aportacions.

3.2 LA PARTICIPACIÓ

La campanya de comunicació, com ja hem explicat, va anar acompanyada de l'obertura d'espais de participació i de canals a través dels quals la ciutadania es podia adreçar al Govern. Van ser molt diversos, però els podem agrupar sota quatre grans epígrafs: pactes amb la societat civil organitzada i amb les institucions; espais temàtics de trobada i debat; canals per a les persones, a títol individual; i dimensió territorial.

Pactes amb la societat civil organitzada i amb les institucions. En primer lloc, es tractava de recollir les aportacions de totes les entitats, associacions, agrupacions o institucions que, cadascuna des del seu àmbit, representen la societat civil i institucional de Catalunya. A més, aquesta recollida es convertia en un pacte a través del qual el Govern proporcionava material de treball i d'assessorament tècnic, mentre que, a canvi, les entitats generaven un procés de debat intern que servia per estendre la sensibilitat envers el procés i que, finalment, culminava en la presentació d'un document escrit en què es plasmaven les seves aportacions i demandes.

Espais temàtics de trobada i debat. Els pactes amb la societat civil van comportar una relació bilateral entre una entitat i el Govern, mentre que el que hem anomenat espais temàtics de trobada i debat van permetre aplegar diversos actors (socials, econòmics, culturals, institucionals) per tal que poguessin discutir i formular conclusions al voltant d'un tema de preocupació compartida. Aquests espais van resultar molt útils tant per l'intercanvi d'opinions generat com pel fet d'haver centrat el debat en temes nous i de gran transcendència per al futur Estatut.

Dimensió territorial. Plantejar un procés participatiu a escala catalana representava un repte addicional: el territorial. No podíem esperar simplement que tothom es pronunciés, amb independència del seu poble o la ciutat de residència. Calia, en canvi, desplegar una estratègia proactiva destinada a portar el debat i les possibilitats de recollir aportacions al conjunt del territori. Una àmplia diversitat d'iniciatives, com se sintetza en el quadre següent, van servir per traslladar aquesta voluntat a la realitat.

QUADRE NÚM 3. L'ESTATUT AL TERRITORI

Xerrades i tallers

Municipis visitats	54
Participants	1.368

Bus de l'Estatut

Ciutats visitades	65
Visitants	5.041
Quilòmetres recorreguts	11.000
Propostes bústia	769
Propostes electròniques	279

Setmana de l'Estatut

Actes previs	28
Actes centrals	7
Participants	1.312

Festatut

Ciutats visitades	19
Aportacions rebudes	1.275
Persones assistents	4.400

Universitats

Conferències	13
Persones assistents	1.000

Comunitat educativa

Presentacions materials didàctics	8
Persones assistents	650

3.3 LA PRESA EN CONSIDERACIÓ

Finalment, no podem oblidar que totes aquestes iniciatives tenien una destinació clara: la Ponència Parlamentària, com a comissió responsable de la redacció del nou Estatut. Calia traduir el procés participatiu en un informe que permetés als ponents *escoltar* la ciutadania i que, a partir d'aquí, poguessin *prendre en consideració* les seves aportacions. La Direcció General de Participació Ciutadana es convertia, així, simultàniament, en l'orella i la veu dels ciutadans i ciutadanes. L'orella que escolta i la veu que transmet.

D'aquesta manera, el 17 novembre de 2004, el conseller Joan Saura presentava a la seu parlamentària el resultat dels debats i de les aportacions dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Culminava un procés innovador i difícil, que no volia limitar-se a la celebració d'actes o a l'obertura de canals participatius, sinó que s'havia de traduir en un document que expressés la voluntat i les expectatives de la ciutadania. Un document que, a més, es feia arribar als ponents amb l'antelació necessària perquè poguessin considerar-ne el contingut abans de tenir el text estatutari ja redactat. Un document que hauria de servir com a base tant per expressar les expectatives de la societat civil catalana, com de punt de referència per, més endavant, contrastar fins a quin punt la ciutadania deixava la seva empremta en el nou Estatut. Aquest document, juntament amb els resultats del procés participatiu, es va incloure al web www.gencat.net/nouestatut per tal que tothom en pogués conèixer els continguts i qui havia fet aportacions pogués constatar com aquestes havien estat incorporades. Finalment, com veurem més endavant, aquest document va servir per fer el seguiment i per saber fins a quin punt el text estatutari responia a les expectatives ciutadanes.

4. VALORACIONS DEL PROCÉS

Des del punt de vista quantitatiu, els resultats es van materialitzar en un conjunt d'activitats molt diverses, les quals –com hem explicat– pretenien

El conseller de Relacions Institucionals i Participació, Joan Saura, lliura l'informe de resultats del procés participatiu als membres de la Ponència Parlamentària.

arribar a la gent perquè pogués opinar amb coneixement de causa i perquè nosaltres poguéssim escoltar-ne les aportacions. Unes 1.300 persones van assistir a tallers i xerrades, més de 5.000 van visitar l'autobús de l'Estatut i prop de 5.000 van assistir al *Festatut*, el web va tenir més de 86.000 visites, hi va haver més de 9.500 intervencions en el fòrum i es van recollir 4.530 missatges per correu electrònic, mentre que 6.622 ens van arribar a través del correu postal i del bus de l'Estatut; vam mantenir reunions i contactes amb gairebé 500 institucions i entitats, i en els espais temàtics de debat vam comptar amb la presència d'unes 400 persones, en representació d'una àmplia diversitat d'entitats i institucions; més de 1.000 persones van assistir a les conferències pronunciades en universitats; uns 650 membres de la comunitat educativa van rebre materials i van assistir a les xerrades sobre l'Estatut; i la Setmana de l'Estatut va mobilitzar més de 1.300 persones d'arreu del país en representació, de nou, de moltes entitats i institucions de l'àmbit local o comarcal.

Totes aquestes dades il·lustren una estratègia de “pluja fina”: es volia fugir de l'organització d'uns quants actes més o menys espectaculars en ter-

mes d'assistència i visibilitat. Es va apostar, en canvi, per l'acumulació de multitud d'esforços. Vam haver de treballar amb paciència, amb l'objectiu d'anar generant l'interès i la complicitat dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya. No vam apostar per sacsejar la població des de l'espectacularitat, sinó per anar impregnant la comunitat des de la paciència i la insistència. A banda, també cal advertir que mai hem pretès treballar amb una mostra representativa de la població de Catalunya i que, en conseqüència, calia valorar els resultats obtinguts sempre des de la prudència que aquesta limitació comporta.

Quant al contingut de les aportacions, el qual s'analitzarà amb més detall en els capítols 4 i 5, volem avançar algunes idees generals:

- **Pertinença de les aportacions.** D'entrada, en contra d'allò que alguns pensaven, les aportacions de la ciutadania han estat majoritàriament sensates, adequades i pertinents. Això no vol dir que s'hagin expressat estrictament en termes estatutaris. És a dir, la gent no s'expressa com els catedràtics i catedràtiques en dret constitucional ni parla com si dictés un text articulat, però això no impedeix que expressi opinions i preocupacions que –una vegada interpretades– poden incorporar-se a l'Estatut. La pertinença de les aportacions no només reflecteix el grau de maduresa de la ciutadania, sinó també la capacitat de connectar l'Estatut amb preocupacions del dia a dia. Vincular el text jurídic a la realitat viscuda pels ciutadans i ciutadanes de Catalunya era un dels principals objectius del procés.
- **Diversitat de les temàtiques tractades.** La població ha entès que l'Estatut és una norma jurídica que actua com a paraigües des del qual abordar una àmplia diversitat d'aspectes que afecten el nostre benestar, la nostra identitat i el nostre progrés. En conseqüència, les seves aportacions s'han dispersat fins abraçar el conjunt de la complexitat d'un text com l'Estatut.
- **Temes estrella.** Dins la diversitat abans esmentada, alguns temes han estat plantejats amb més freqüència i intensitat. No podem presen-

tar-los de manera exhaustiva i precisa, però sí que oferim una pinzellada, a partir dels quatre eixos de debat que hem esmentat més amunt. En primer lloc, la qüestió de la definició de Catalunya i la seva identitat és una preocupació molt estesa i que s'ha materialitzat en el debat sobre el concepte de nació i el dret a l'autodeterminació. En segon lloc, la ciutadania reclama als governants compromisos concrets en termes de drets que han de garantir el seu benestar en el sentit ampli de la paraula. Apareixen, així, demandes respecte de la necessitat que l'Estatut sigui un compromís dels polítics vers la cohesió social, la sostenibilitat, l'accés a l'habitatge, la dignitat de la gent gran, la igualtat d'oportunitats sense distinció de gènere, etc. Quant a les competències, s'ha plantejat la necessitat d'anar tan lluny com sigui possible i, més en concret, d'incorporar matèries noves com ara les referents a la immigració, la societat del coneixement o les noves tecnologies. Finalment, des de l'àmbit de les institucions i les regles de joc hi ha tres temes estrella: l'ordenació territorial, la presència a la Unió Europea i, sobretot, la necessitat que l'Estatut prevegi un model de finançament que garanteixi l'efectivitat de tot plegat.

El disseny i l'execució d'un procés participatiu al voltant de la redacció d'un nou Estatut d'autonomia per a Catalunya ens ha permès observar des de la primera fila, la desconfiança acumulada en les relacions entre els governants i els governats. Però també hem vist com aquesta desconfiança es transforma, poc a poc, en il·lusió, ganes de col·laborar i satisfacció quan els ciutadans i ciutadanes perceben que els governants els expliquen les coses i els presten atenció quan parlen. La participació de la gent a l'Estatut ens permet disposar, sens dubte, d'un text millor i més fort; però també ens ha permès fer un reconeixement a la ciutadania. És el primer pas per anar reconstruint les confiança i complicitats sense les quals és molt difícil, avui per avui, afrontar els reptes que tenim plantejats i avançar com a país.

CAPÍTOL II

La participació electrònica: el web del nou Estatut

1. INTRODUCCIÓ

Quan la Direcció General de Participació Ciutadana va dissenyar el procés participatiu per a la reforma de l'Estatut, es va prendre la decisió des del principi de posar en marxa un espai a Internet per recollir propostes i informar la ciutadania.

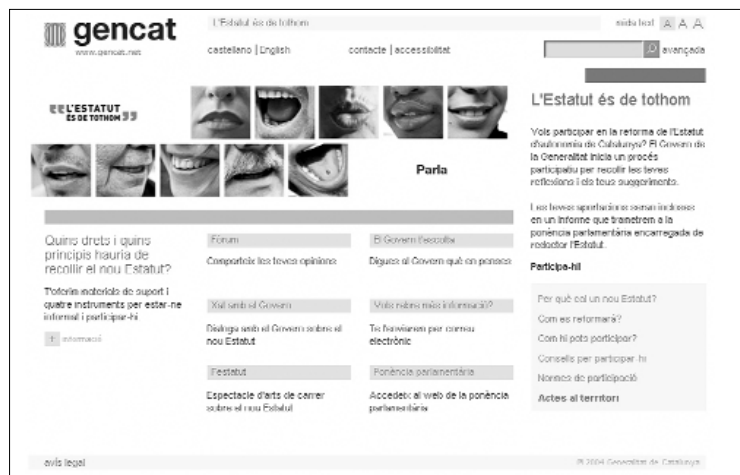
Aquest propòsit es va canalitzar mitjançant una aplicació informàtica propietat de la Generalitat dissenyada per a una finalitat similar i que, fins al moment, no havia estat utilitzada. Es tracta d'una eina que, amb uns mínims coneixements, permet administrar un web a persones no expertes en els llenguatges d'Internet. La simplificació de determinades operacions la feien un instrument fàcil d'utilitzar, però, necessàriament, la convertien en una eina amb certa rigidesa. Amb tot, les possibilitats de l'aplicació s'adaptaven a les necessitats del procés participatiu i per aquesta raó es va decidir utilitzar-la per suportar el web del nou Estatut: www.gencat.net/nouestatut.

El web va estar actiu durant prop de cinc mesos. En aquest període de temps va rebre 86.757 visites, va recollir 4.530 aportacions (el 40% del total del procés participatiu) i la ciutadania va utilitzar els fòrums de debat per enviar més de 9.500 missatges. El balanç global va ser clarament positiu. Ara bé, l'experiència viscuda va posar de relleu els punts febles de l'aplicació i ens va proporcionar coneixements que seran útils en el futur.

Mai fins aquest moment s'havia posat en marxa un procés participatiu dirigit a tots els ciutadans i ciutadanes de Catalunya tan ambiciós i sobre un assumpte tan rellevant com aquest. En un escenari ideal, l'aplicació hauria d'haver estat testada prèviament amb una matèria més senzilla. L'abast material, la complexitat i l'abstracció de l'Estatut plantejaven un repte afegit. L'agenda política, però, obligava a iniciar el procés participatiu i cal deixar clar que, al darrera de la decisió de posar en marxa el web, hi havia una voluntat de fer coses, de passar de la retòrica a la pràctica, més que no pas improvisació.

A partir de l'anàlisi crítica d'aquesta experiència i amb voluntat d'aprendre, volem remarcar que el balanç va ser positiu i que el web del nou Estatut va complir perfectament amb els dos objectius pels quals es va posar en marxa: informar i escoltar la ciutadania.

En aquest capítol ens proposem avaluar la utilització dels continguts del web per part de la ciutadania; elaborar un perfil mínim sobre les persones usuàries (o, més ben dit, donar algunes de les seves característiques extretes de l'exigua informació disponible); avaluar les actuacions de difusió i les vies d'accés al web; i, finalment, exposar la valoració que les mateixes persones participants van fer sobre el web.

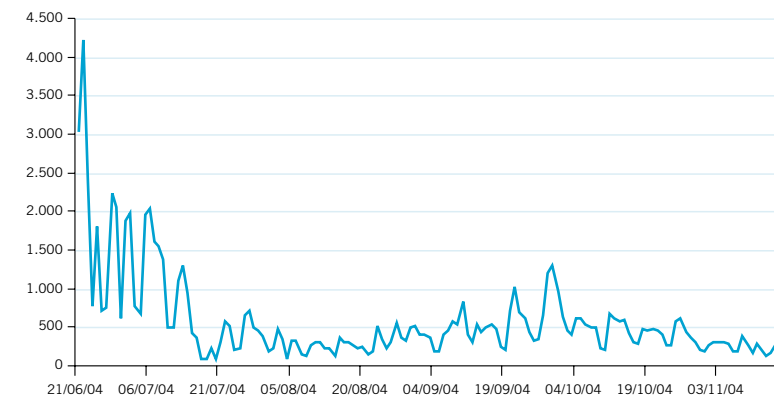
El web del nou Estatut.

2. UTILITZACIÓ DEL WEB PER PART DE LA CIUTADANIA

2.1 NOMBRE DE VISITES I DE PERSONES USUÀRIES

El web es va posar en funcionament el 21 de juny de 2004, coincidint amb la presentació del procés participatiu als mitjans de comunicació, i en va finalitzar l'activitat el 15 de novembre del mateix any, dos dies abans de la compareixença del conseller de Relacions Institucionals i Participació davant de la Ponència Parlamentària redactora del nou Estatut per lliurar-li l'informe de resultats. Va estar, doncs, prop de 5 mesos en funcionament. Durant aquest període de temps va rebre 86.757 visites¹ –distribuïdes tal com mostra el gràfic núm. 1– i va servir més de 700.000 pàgines.

GRÀFIC NÚM. 1. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE VISITES

Font: T-Systems.

Com s'aprecia en el gràfic, el volum més important de visites es va produir durant el primer mes de funcionament. En concret, aquest període

1. Una visita és una sèrie d'accions que comença quan un visitant visualitza la primera pàgina del servidor i acaba quan el visitant abandona el web o queda inactiu més enllà d'un temps determinat d'inactivitat.

va aplegar el 45% del total de visites rebudes. Passat el primer mes, el trànsit es va estabilitzar a la baixa fins al setembre, mes en el qual va tornar a repuntar a l'alça (a causa –com veurem més endavant– de la tramesa d'una animació gràfica i de l'efemèride de l'11 de setembre). Els mesos d'octubre i de novembre el nombre de visites va tornar a estabilitzar-se a la baixa.

Les visites es van produir, de forma majoritària, en dies laborables. Si la mitjana de visites en un dia laborable està per sobre de les 700, els dies de cap de setmana i els festius, aquesta xifra baixa fins a poc més de 300 (d'aquí el perfil de pics i valls que es pot observar de forma clara al gràfic núm. 1). Els dos dies de la setmana amb més activitat van ser els dilluns i els dimarts. El trànsit del web es va desenvolupar durant la franja horària que va de les 8 fins a les 20 hores, i els períodes de 12 a 14 hores i de 18 a 20 hores van ser els de més alt volum de visites (el gràfic de l'evolució de les visites durant el dia estaria representada per dues campanes, la primera més gran que la segona, amb una depressió central situada entre les 15 i les 17 hores). Aquest patró d'activitat es va reproduir pràcticament igual en la tramesa de missatges a la bústia de “El Govern t'escolta” i als fòrums (si bé en aquest darrer instrument el nombre de missatges per dia de la setmana va ser més homogeni, tot i que el de més activitat va ser els divendres).

Més enllà de saber quantes visites va tenir el web, una dada rellevant a tenir en compte és quantes persones van visitar-lo (o més ben dit, des de quants ordinadors diferents es van fer). El quadre núm. 1 mostra aquesta informació de forma aproximada.

QUADRE NÚM. 1. PERSONES VISITANTS ÚNIQUES

	Nombre aproximat
Total	38.433
Persones que van visitar el web una vegada	31.840
Persones que van visitar el web més d'una vegada	6.628

Font: T-Systems.

Per tant, els visitants únics són persones que una o més vegades van visitar el web del nou Estatut. D'aquestes, la gran majoria (82,8%) només va visitar el web una vegada. Això significa que les 6.628 persones visitants restants són les responsables de les quasi 55.000 visites que falten per completar el nombre total (86.757). La mitjana de visites d'aquestes darreres, per tant, està situada en vuit visites.

2.2 NAVEGACIÓ PELS CONTINGUTS I PER LES UTILITATS

L'estructura del web del nou Estatut estava composta per una pàgina inicial que, a més de contenir una part de contingut fix, permetia l'accés directe a les eines de participació (fòrum, “El Govern t'escolta”, i llista de distribució) d'un dels quatre blocs temàtics amb els quals es va dividir el debat sobre el contingut del nou Estatut. Cada bloc va estar a la pàgina inicial un determinat període de temps amb l'objectiu de dirigir l'atenció de les persones usuàries cap a tots els àmbits que ha de regular el nou Estatut. Cada bloc plantejava una sèrie de qüestions específiques per promoure la participació de la ciutadania.

Aquesta estratègia va funcionar en tant que concentrava les visites i els missatges de les persones usuàries en els instruments del bloc present a la pàgina inicial, però no va aconseguir que les propostes es referissin a l'àmbit temàtic que es proposava. El ciutadà que entrava al web amb la intenció de fer una determinada aportació, escrivia el seu missatge al fòrum o a la bústia de “El Govern t'escolta” amb independència del bloc en el qual ho feia. Per accedir als blocs que estaven en segon pla i, per tant, escriure l'aportació en el bloc pertinent, era necessari clicar en una pestanya situada a la pàgina inicial i aquesta és una operació que no tots els usuaris i usuàries van descobrir o van voler utilitzar.

Una vegada explicada l'estructura, analitzarem, en primer lloc, la navegació que les persones participants van fer pels continguts estàtics del web, és a dir, textos escrits actualitzats o no periòdicament, publicats en pàgines web o en documents independents (bàsicament pdf) i, en segon lloc, la utilització dels instruments de participació dels quals disposava el web: fòrum, bústia “El Govern t'escolta” i llista de distribució.

2.2.1 CONTINGUTS ESTÀTICS

La pàgina inicial enllaçava amb la informació sobre el perquè del web i sobre la necessitat de modificar l'Estatut, explicava com s'hi podia participar a través d'Internet i presencialment, quin seria el procediment formal a seguir, què es faria de les aportacions ciutadanes, com s'accedia al web de la Ponència Parlamentària i del *Festatut*, que va rebre poc més de 3.000 visites, i, finalment, presentava el bloc temàtic destacat i els seus instruments de participació associats.

El quadre núm. 2 mostra quantes visites van consultar les informacions de la pàgina inicial i les vegades que van visualitzar-les (una visita pot visualitzar una informació més d'una vegada).

QUADRE NÚM. 2. VISITES I VISUALITZACIONS DEL CONTINGUT DE LA PÀGINA INICIAL

	Visites	Visualitzacions
Com pots participar en la reforma de l'Estatut?	5.597	6.934
Per què cal un nou Estatut?	3.896	5.094
Normes de participació	2.929	3.516
Actes al territori	2.783	3.858
Consells per participar-hi	2.727	3.254
Com es reformarà l'Estatut?	2.557	3.257
Traducció del contingut del web al castellà	1.711	2.174
Resum en anglès	544	656

Font: T-Systems.

Tenint en compte que el nombre de persones visitants úniques és molt superior a les xifres del quadre anterior, és evident que la majoria de persones no van consultar la informació que s'enllaçava a la pàgina inicial. De totes maneres, el text de la pàgina inicial donava unes mínimes indicacions sobre el perquè del web, la possibilitat de fer-hi aportacions i la seva destinació final. El contingut més visitat va ser el que explicava les formes de participar a través del web (amb força diferència sobre la resta), seguit de l'argumentari que justificava la necessitat de reformar l'Estatut.

El nombre de visites a la resta d'informació va ser similar (entre 2.500 i 3.000).

Com hem vist en l'estructura del web, cada bloc temàtic tenia associada una relació de materials de suport, idèntics per a tots els blocs, la majoria dels quals estaven publicats en documents pdf. Per accedir-hi, calia descarregar-los o visualitzar-los amb el programa Adobe Acrobat. El quadre núm. 3 mostra el nombre de descàrregues² dels materials de suport.

QUADRE NÚM. 3. DESCÀRREGUES DELS MATERIALS DE SUPORT

	Nombre de descàrregues
Informe sobre la reforma de l'Estatut de l'Institut d'Estudis Autònomic	10.996
Estatut de Núria	1.780
Constitució espanyola	754
Constitució de l'Estat Lliure de Catalunya, ERC	1.697
Bases per un nou Estatut nacional de Catalunya, CiU	949
Bases per l'Estatut d'autonomia de Catalunya, PSC-CpC	710
Bases per a la reforma constitucional i estatutària, ICV	647

Nota: no es disposa de dades de les visites a l'Estatut de 1979 ja que es tractava d'un recurs extern al web. Font: T-Systems.

L'Informe sobre la reforma de l'Estatut de l'Institut d'Estudis Autònomic va ser el document més descarregat amb quasi 11.000 descàrregues. El conjunt de documents jurídics es completava amb l'Estatut de Núria (el segon més descarregat amb 1.780 descàrregues) i la Constitució espanyola. Pel que fa a les propostes de reforma de l'Estatut dels partits amb representació al Parlament de Catalunya, val a dir que el document d'ERC va ser, amb diferència, el que més van consultar les persones usuàries del web i el segon, en nombre de descàrregues, va ser el de CiU.

2. Nombre de descàrregues completes en el disc dur o de visualitzacions en pantalla del fitxer. Si es va produir un error durant una transferència, aquesta no es comptabilitza.

2.2.2 INSTRUMENTS DE PARTICIPACIÓ

“El Govern t’escolta”

Des de la nostra perspectiva, aquest era l'instrument més interessant, ja que era la via mitjançant la qual havíem de recollir les aportacions de la ciutadania per tal d'escoltar-la. També era, així mateix, un instrument d'informació, ja que ens vam comprometre a respondre les consultes i els dubtes que els ciutadans i ciutadanes podien tenir sobre la reforma de l'Estatut. Va ser l'aplicació que millor va funcionar. Durant el període d'activitat del web, va rebre 4.530 missatges amb propostes i suggeriments de la ciutadania, és a dir, el 40% del total d'aportacions del procés participatiu. La pàgina, que contenia el formulari habilitat per enviar els missatges, va rebre prop de 10.000 visites i 19.000 visualitzacions, la qual cosa significa que quasi la meitat de visites a aquesta pàgina es van convertir en aportacions.

Si exclouem els correus electrònics signats amb un nom de pila³ (ja que els podríem considerar com aportacions d'una única persona i, en realitat, podrien ser de diferents persones amb el mateix nom), podem garantir que els 4.530 correus corresponen a, com a mínim, 3.679 persones (si presumim, és clar, que els noms són certs i que han estat escrits per aquestes mateixes persones). D'aquestes, el 92% només van escriure un missatge. El quadre núm. 4 mostra les freqüències del nombre de missatges escrits per persona.

QUADRE NÚM. 4. FREQUÈNCIES DEL NOMBRE DE MISSATGES ESCRITS PER PERSONA

1 missatge	92,1%
2 missatges	5,3%
3 o més missatges ⁴	2,6%

Font: elaboració pròpia.

3. Només representen poc més del 10% del total de missatges rebuts.

4. A tall d'anècdota val a dir que 3 persones van enviar més de 10 missatges, una de les quals en va enviar 29.

Tenint en compte el nombre aproximat de visitants únics, podem afirmar que, com a mínim, una de cada 10 persones que va visitar el web va fer una aportació a la bústia de “El Govern t’escolta”.

La ciutadania va utilitzar “El Govern t’escolta” quasi exclusivament per enviar les propostes, les reflexions i els suggeriments. Els correus electrònics demanant més informació o expressant consultes concretes no van arribar a la cinquantena. Cal destacar, a més, que els ciutadans i ciutadanes van utilitzar aquest servei per a la finalitat per la qual va ser creada, és a dir, únicament es van rebre una desena de missatges que no tenien relació amb l'objectiu del web, si bé és cert que la diversitat de temàtiques que tracta l'Estatut afavoria un criteri generós sobre la pertinència de les aportacions. Es tracta d'un fet que difereix de la pràctica d'experiències anteriors. En tot cas, podem presumir que el fet d'anunciar, al costat del formulari, l'existència de nombrosos mitjans de contacte que la Generalitat disposava per recollir queixes o obtenir informació, va actuar de tallafocs.

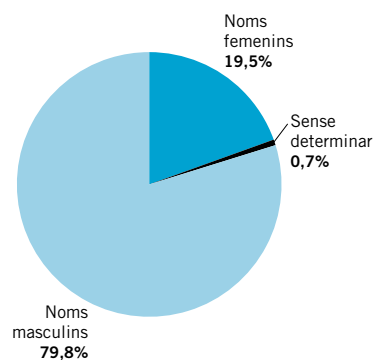
El formulari de tramesa dels missatges constava de tres camps: nom i cognoms, adreça electrònica i text del missatge. L'obligació de proporcionar aquestes dades personals (tot i ser conscients que no les podíem verificar), juntament amb el fet que els missatges tramesos eren consultats únicament per l'administració del web i, per tant, no comptaven amb notorietat pública, va fer que el nombre de correus de broma, irrespectuosos o grollers fos insignificant.

El formulari demanava nom i cognoms, i aquest és un requisit que van complir el 89,2% dels ciutadans i ciutadanes (en alguns casos, no poc freqüents, fins i tot es donava el DNI, telèfon o adreça postal). La resta únicament va posar el nom de pila, i en un nombre molt reduït de casos, pseudònims o sobrenoms. En força ocasions, escrivien erròniament l'adreça electrònica, la qual cosa va impossibilitar enviar-los una resposta. De totes maneres, però, és molt probable que els correus retornats també es produïssin com a conseqüència d'adreces inventades, de persones que no haurien volgut revelar la seva adreça electrònica personal.

Sobre l'extensió dels missatges, val a dir que la majoria d'aportacions van ser relativament curtes, entre 125 i 225 paraules. També hi va haver, però, missatges d'una o dues línies i altres que no cabien en l'espai màxim de la bústia (unes 600 paraules, aproximadament una pàgina). En aquests casos, s'enviaven les aportacions a través de la bústia de contacte del web (algunes fins i tot amb més d'una desena de pàgines redactades s'haguessin pogut enviar en forma d'articulat). De totes maneres, aquest mitjà de contacte també va rebre missatges que haurien pogut estar enviats des de la bústia de "El Govern t'escolta" (és a dir, van utilitzar aquesta adreça de contacte per enviar missatges, malgrat que al web s'indicava clarament que la via per trametre aportacions era "El Govern t'escolta"). Altres mitjans electrònics aliens al web del nou Estatut que també van rebre aportacions són la bústia de l'espai de participació en els avantprojectes de llei del Govern (participaciociudadana.ri@gencat.net) i la bústia d'informació del web de la Generalitat (infocat@gencat.net), els gestors de la qual van redirigir els missatges.

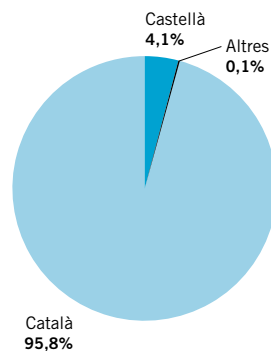
Tal com mostra el gràfic núm. 2, el 79,8% dels missatges provenien de remittents amb noms masculins i el 19,5% de noms femenins. Pel que fa a l'idioma, el 95,8% dels missatges estaven escrits en català i el 4,1% en castellà (gràfic núm. 3).

GRÀFIC NÚM. 2 NOMS UTILITZATS

Font: elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. 3 IDIOMA UTILITZAT

La bústia de "El Govern t'escolta" estava dirigida a persones individuals, però també va ser utilitzada per organitzacions de la societat civil. Quan això succeïa, es derivaven els correus cap al circuit establert per a les aportacions col·lectives.

Vam assumir públicament el compromís de contestar de forma personalitzada tots els correus, per agrair l'aportació, quan es tractava d'una proposta, o per respondre sobre l'assumpte consultat. Les respostes començaven citant el nom de la persona que havia escrit el correu per tal que fos conscient que els gestors del web havien llegit la seva aportació i, seguidament, s'escrivia el cos del missatge, que en el cas dels agraïments era un missatge model. El fet que quasi tots els correus fossin propostes, amb menys càrrega de feina que les consultes, va permetre assolir un termini de resposta reduït. El quadre núm. 5 mostra els terminis de resposta de "El Govern t'escolta".

QUADRE NÚM. 5. TERMINIS DE RESPOSTA DELS MISSATGES DE "EL GOVERN T'ESCOLTA"

Menys de 24 hores	75,8%
24 – 48 hores	6,8%
48 – 72 hores	6,3%
Més de 72 hores (màxim 7 dies)	11,1%

Font: elaboració pròpia.

El ritme de resposta de les aportacions s'hagués pogut mantenir per sota de les 72 hores, si no hagués estat per la tramesa massiva en tres dies de més d'un miler de missatges, que el Col·lectiu per a la Correcció del Desequilibri va promoure entre els seus adherits. Aquesta no va ser l'única crida per a la tramesa massiva de correus, si bé va ser la que va prendre més significació. Així, els impulsors del web www.estatut.org van aconseguir promoure la tramesa d'un centenar de missatges, a través de l'adreça electrònica de contacte del web. Finalment, també podem ressenyar una quinzena de correus amb un text idèntic sobre el dret a l'autodeterminació i un altre bloc de setze missatges sobre els drets i la protecció dels animals.

Fòrums

Aquest instrument es va concebre com un espai de debat a disposició de la ciutadania. L'objectiu era promoure la deliberació entre els ciutadans i ciutadanes com un mitjà d'enriquir les aportacions. L'eina estava dissenyada per tal d'afavorir el màxim nombre possible de missatges, raó per la qual no era necessari identificar-se per fer-hi aportacions. L'única limitació de l'aplicació era l'existència d'un filtre de paraules malsonants. L'Administració del web no intervenia en cap moment (la figura del moderador no existia), si bé mantenia la possibilitat d'eliminar els missatges que no complien les normes de participació.

La intenció inicial respecte d'aquest instrument era, a banda d'afavorir la deliberació entre qui hi participava, seguir el debat i elaborar un resum de les aportacions. Malauradament, però, les característiques d'una gran part de les intervencions van complicar aquesta tasca en excés. La tramesa de missatges intolerants o redactats amb llenguatge groller (emparrats en l'anònim del fòrum), la publicitat de diversos webs, els enfrontaments personals entre uns pocs participants assidus o, simplement, la voluntat d'adquirir notorietat d'algunes persones usuàries, van desnaturalitzar aquest instrument. En tot cas, aquesta experiència ens ha ensenyat que, en temes tan sensibles com l'Estatut, és millor sacrificar una part de les aportacions a canvi d'afavorir el civisme en les intervencions i millorar-ne la qualitat pel fet de demanar l'obligatorietat de l'aportació de dades d'identificació dels participants. En altres tipus de matèries, però, la configuració de fòrums lliures podria ser possible⁵.

Malgrat tot, seria injust valorar únicament de manera negativa l'activitat dels fòrums, ja que estariem ignorant l'existència d'intervencions raonades, fruit de la reflexió i de la deliberació, així com crides a la concòrdia, al debat ordenat i al civisme. A més, aquest instrument va aportar elements positius com ara una alta participació (tal com mostra el quadre núm. 6, es van fer més de 9.500 intervencions), a més de visibilitat i dinamisme sobre l'activitat del web.

5. Així, per exemple, en el procés participatiu del Pla de recerca i innovació 2005-2008, es va utilitzar la mateixa aplicació de fòrum que el web del nou Estatut amb un resultat totalment satisfactori.

QUADRE NÚM. 6. NOMBRE DE MISSATGES ALS FÒRUMS

	Nombre de missatges	Període de publicació a la pàgina inicial
Drets, deures i principis rectors de les administracions públiques	1.906	21/06 – 06/07
Competències i finançament	2.905	07/07 – 25/08
Organització territorial, Administració pública, institucions	2.491	26/08 – 26/09
Elements simbòlics i identitaris	2.285	27/09 – 15/11
Total	9.587	

Font: elaboració pròpia.

Els fòrums van ser les seccions del web amb més trànsit: 23.061 visites. Les pàgines amb els missatges es van visualitzar 343.833 vegades, la qual cosa significa que cada visita va visualitzar, de mitjana, 15 pàgines (aquesta xifra es podria considerar com una aproximació al nombre de missatges visualitzats per visita).

Si exclouem les intervencions signades amb un nom de pila⁶, per evitar el problema de les repeticions que hem comentat anteriorment, podem afirmar que els 9.587 missatges del fòrum corresponen a, com a mínim, 2.737 persones, si presumim que cada nom diferent ha estat escrit per una persona diferent.

El 77,7% de persones que van intervenir en el fòrum van fer-ho només amb un missatge. La resta, és a dir, les 610 persones que van enviar més d'un missatge, són responsables de la tramesa de 7.460 missatges (dit d'una altra manera, el 22,3% de persones que van participar en el fòrum són les autores de quasi el 80% dels missatges). La majoria de les intervencions, doncs, corresponen a un petit grup de persones. Aquesta afir-

6. Es tracta d'una precaució que, de fet, podríem obviar perquè l'observació del comportament de les persones participants en el fòrum ens ensenya que la majoria de persones escullen noms únics. Aquesta és l'única manera de diferenciar-se dels altres i que aquests reconeguin el rol que cada participant està adoptant. Així mateix, cal indicar que la majoria de les persones participants van utilitzar pseudònims en comptes de noms de pila, per la qual cosa hi ha menys probabilitat que es produeixin repeticions.

mació encara pren més cos, si tenim en compte que hi va haver un grup de 20 persones que va enviar el 35% del total de missatges del web (una sola persona d'aquest grup en va enviar 738).

QUADRE NÚM. 7. FREQUÈNCIES DEL NOMBRE DE MISSATGES ESCRITS PER PERSONA

Nombre de missatges	Percentatges
1	77,7
2	10,8
3	3,4
4	1,9
5 - 10	3,5
11 - 50	2,1
Més de 50	0,6

Font: elaboració pròpia.

Tenint en compte el nombre aproximat de persones visitants úniques, podem afirmar que, com a mínim, el 7% de les persones que va visitar el web va intervenir en els fòrums, una proporció que és inferior al de les persones que van fer aportacions a la bústia de “El Govern t’escolta” (el 10%).

Sobre l'estructura i la configuració dels fòrums, val a dir que l'elevat nombre de missatges en cada un dels fòrums va dificultar el seguiment del debat i la càrrega de les pàgines. Es tracta d'una eina que podria haver funcionat amb prop de 300-500 missatges per fòrum, però que es va mostrar insuficient per acollir 2.000 missatges. Les persones participants, a més, van realitzar les seves aportacions ignorant o obviant l'encapçalament temàtic del fòrum, la qual cosa va complicar encara més l'articulació d'un debat coherent.

La configuració de l'aplicació deixa en mans dels administradors la decisió d'ordenar el debat per temes (així, es pot decidir quan un fòrum es

publica a la pàgina inicial o passa a segon pla). Aquesta estructura estava pensada per concentrar l'atenció en totes i cadascuna de les àrees temàtiques de l'Estatut. L'experiència ens ha demostrat que aquesta estratègia, que de fet venia imposada per la naturalesa de l'aplicació, no serveix per a una temàtica de l'abast material de l'Estatut (pensem que podria funcionar en temes més senzills i puntuals). Quan un ciutadà o ciutadana vol donar la seva opinió sobre un determinat assumpte, la dona encara que ho hagi de fer en un fòrum que no tracta d'aquella temàtica. Qui ordena el debat, per tant, és el ciutadà o ciutadana i no les persones que administren el web. Així, l'estratègia adequada hauria estat mostrar, d'entrada, tots els fòrums i, dins d'aquests, fer una nova divisió temàtica. Amb això, hauríem afavorit la tramesa dels missatges en el lloc adequat.

Llista de distribució

Aquesta utilitat permetia a les persones que administren el web enviar informació, periòdicament, a través del correu electrònic a les persones que així ho sol·licitaven en un formulari en el qual havien de facilitar el nom i l'adreça electrònica. Més de 300 persones van utilitzar aquest servei, que va rebre 9 correus electrònics amb informació de les xerrades, tallers de debat, jornades temàtiques i altres actes organitzats a l'entorn de la reforma de l'Estatut; l'itinerari del bus de l'Estatut i la programació dels espectacles del *Festatut*.

3. PERFIL DE LES PERSONES USUÀRIES DEL WEB

Com hem vist al llarg d'aquest capítol, intentar dir alguna cosa sobre les persones usuàries del web sense disposar d'una eina d'autenticació és un exercici arriscat. Malgrat tot, disposem de determinades dades que, preses amb cautela, ens poden donar una idea aproximada del perfil de les persones participants i de les visitants del web. Així, el perfil de la persona usuària del web del nou Estatut té les característiques següents:

- **És un home.**
El 80% dels missatges de “El Govern t’escolta” estaven signats amb noms masculins.
- **És catalanoparlant.**
El 96% dels missatges enviats a “El Govern t’escolta” estaven escrits en català.
- **S’interessa per les propostes de reforma de l’Estatut d’ERC i de CiU.**
Set de cada deu descàrregues de les propostes dels partits polítics van ser d’aquestes dues formacions.
- **Es connecta al web des del seu lloc de treball o centre d’estudis.**
La mitjana de visites en dies festius i caps de setmana va ser el 57% inferior a la dels dies laborables. La majoria de visites es van produir en horari laboral i a les hores del matí.
- **Només entra al web una vegada.**
El 83% de les persones visitants només va entrar al web una vegada.
- **És més visitant que participant.**
Només el 17% de les persones visitants del web va enviar un missatge a “El Govern t’escolta” o a algun dels fòrums.
- **S’expressa de manera breu.**
L’extensió de la majoria dels missatges va oscil·lar entre 125 i 225 paraules.
- **No consulta els materials de suport ni les informacions sobre el procés participatiu.**
Les visites/descàrregues sobre els continguts estàtics no van arribar a les 6.000, excepte en el cas de l’informe de l’Institut d’Estudis Autonòmics que va rebre 11.000 descàrregues. En tot cas, es tracta d’un nombre de visites/descàrregues (cal recordar que no estem parlant de visitants) molt inferior als 38.433 persones visitants úniques.

- **Té més interès a fer arribar la seva opinió al Govern que a la resta de la ciutadania.**
Els missatges enviats a la bústia de “El Govern t’escolta” corresponen, com a mínim, a 3.679 persones, mentre que els dels fòrums no arriben a 2.800 persones.
- **Malgrat tot, s’interessa per les opinions dels altres.**
Els fòrums, amb més de 23.000 visites, van ser les seccions més visitades. Les pàgines que contenien els missatges dels ciutadans i ciutadanes es van visualitzar 343.833 vegades.
- **Quan participa en els fòrums i en “El Govern t’escolta” només ho fa una vegada.**
El 92% de les persones que van utilitzar la bústia de “El Govern t’escolta” només van enviar un missatge. El 76% de les persones que van participar en els fòrums també només en van enviar un.
- **S’expressa amb independència de l’espai en què es troba.**
La persona que entrava al web amb la intenció de fer una determinada aportació, escrivia el seu missatge al fòrum o a la bústia de “El Govern t’escolta” amb independència del bloc temàtic en el qual ho feia.
- **Fa aportacions pertinents.**
Malgrat que la divisió temàtica interna no era respectada, quasi totes les aportacions es van referir a qüestions relacionades amb el nou Estatut.
- **No demana més informació o aclariments.**
Els missatges enviats a “El Govern t’escolta” demanant més informació o expressant consultes concretes no van arribar a la cinquantena.
- **No està disposat a rebre informació periòdicament per correu electrònic.**
Només 330 persones, sobre les prop de 40.000 que van visitar el web, van facilitar les seves dades per rebre més informació periòdicament.

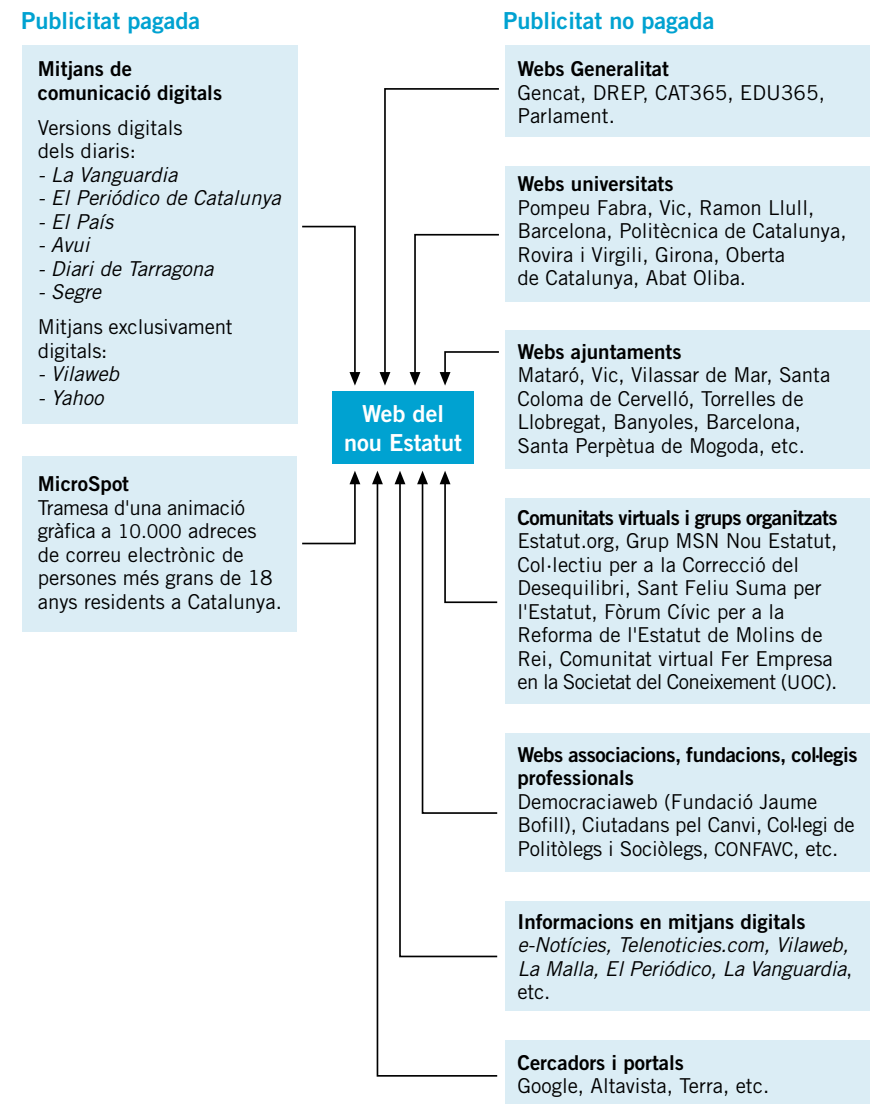
4. ACCÉS I ACCIONS DE DIFUSIÓ DEL WEB

Un web de participació ciutadana no serveix per res si no es promocióna adequadament. Aquesta és una màxima que, malgrat que sembli una obvietat, moltes vegades s'oblida. El web del nou Estatut, però, ha estat un espai privilegiat en aquest sentit. Una part important del pressupost i dels esforços del procés participatiu es va destinar a aquesta finalitat i això segurament explica el bon resultat obtingut pel que fa a nombre de missatges.

La campanya de difusió sobre el procés participatiu per a la reforma de l'Estatut va ser dissenyada i executada per la Direcció General de Difusió Corporativa del Departament de la Presidència, que va establir un pla amb insercions en mitjans audiovisuals (les principals emissores de ràdio i televisió de Catalunya), mitjans impresos (premsa diària, inclosa la premsa gratuïta, premsa comarcal i revistes) i mitjans digitals (portals i versions digitals de mitjans impresos). El pla de mitjans, doncs, combinava la utilització d'instruments tradicionals i digitals, perquè l'objectiu era arribar a tota la població (i no només generar trànsit al web). El web del nou Estatut es va beneficiar del fet que tots els anuncis n'esmentaven l'adreça, tret de les falques de ràdio que difonien el telèfon 012 com a mitjà de contacte (en aquest número, els operadors i operadores també informaven de l'adreça). La publicitat del web del nou Estatut, però, no va ser únicament de pagament. Les notícies i informacions aparegudes en els mitjans de comunicació tradicionals i digitals, així com els acords i la col·laboració prestada per altres entitats, grups organitzats i institucions, van contribuir a generar trànsit en el web.

La part més important del pressupost publicitari es va invertir en mitjans de comunicació tradicionals. Des del punt de vista del web, es tracta d'una estratègia que, *a priori*, és eficaç però poc eficient, ja que amb la publicitat en mitjans tradicionals s'inverteixen recursos per arribar a persones que no són usuàries d'Internet o que no hi accedeixen mai. Per aquesta raó, els responsables del disseny de la campanya van establir un pla específic de publicitat en mitjans digitals.

FIGURA NÚM. 1. ACCESSOS A TRAVÉS DE MITJANS DIGITALS

Publicitat pagada

El Pla d'inserció d'anuncis en mitjans de comunicació digitals dissenyat per la Direcció General de Difusió Corporativa, estava previst en tres fases, de les quals només es van executar dues: del 22 de juny al 9 de juliol i del 10 de juliol al 31 d'agost. La fase anul·lada corresponia al mes de setembre.

Les insercions en els mitjans de comunicació seleccionats van aconseguir atreure de forma directa cap al web 5.460 visites (és a dir, es va clicar 5.460 vegades sobre els anuncis). Els webs que van atreure més visites van ser *Vilaweb* (2.523 visites, el 46% del total), *El Periódico de Catalunya* (906 visites, el 16% del total) i *Yahoo!* (707 visites, el 13% del total).

Vilaweb, a més, va ser un dels webs més rendibles –en termes de la relació entre el cost i el nombre de visites atretes–, juntament amb *Yahoo!* El menys rendible, amb diferència, va ser *El País*, seguit de *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya* (malgrat que aquest darrer va obtenir el 16% del total de visites).

Així mateix, cal destacar que es van produir 3.281.364 impactes sobre 477.708 persones, que són els visitants dels espais on estaven situats els anuncis, amb una freqüència mitjana de 4,46 vegades que la persona usuària va poder veure l'anunci.

Al marge d'aquest pla de mitjans, la Direcció General de Participació Ciutadana va contractar la producció d'una animació gràfica que es va transmetre a 10.000 adreces electròniques preses aleatòriament del fitxer Correo Direct (format per persones majors d'edat residents a Catalunya). La breu animació gràfica exposava de manera atractiva les principals idees del procés participatiu i convidava a participar-hi (al final de l'animació es donava la possibilitat d'enllaçar amb el web del nou Estatut). De les 10.000 persones destinatàries, 3.409 van obrir el correu electrònic que

permetia visualitzar l'animació⁷. Cal advertir, però, que la visualització de l'animació no implicava necessàriament la visita al web del nou Estatut. Amb tot, podem establir una relació evident entre el nombre de correus electrònics oberts i el nombre de visites al web: durant els tres primers dies posteriors a la tramesa de l'animació (que van concentrar el 73% dels correus oberts), es van produir més de 1.500 visites per sobre de la mitjana habitual.

Publicitat no pagada

Com hem comentat anteriorment, la col·laboració desinteressada d'altres webs va contribuir de manera significativa a atreure persones usuàries cap al web del nou Estatut.

Pel que fa als webs de l'entorn de la Generalitat, cal destacar, en primer lloc, la publicació d'una tira electrònica a la pàgina inicial del web de la Generalitat durant pràcticament tot el procés participatiu. Pensem que va ser una de les vies d'accés més importants i ho demostra el fet que durant el primer dia d'activitat, quan només era accessible a través d'aquesta pàgina, el web del nou Estatut va rebre més de 3.000 visites en menys de 12 hores. El web del Departament de Relacions Institucionals i Participació, el portal CAT365 i el web de la Ponència Parlamentària redactora de l'Estatut també van mostrar de forma destacada l'enllaç cap al web del nou Estatut. Així mateix, cal destacar els accessos provinents del portal EDU365. En aquest web, s'hi va publicar una aventura gràfica, iniciativa de la Direcció General de Participació Ciutadana, dirigida als estudiants de secundària que pretenia fer comprensible el procés de reforma de l'Estatut i els encoratjava a participar-hi (el final de l'aventura enllaçava amb el web del nou Estatut). Gairebé en un mes de funcionament, l'aventura gràfica va rebre 5.500 visites.

La col·laboració prestada al web del nou Estatut, però, no va provenir únicament de l'àmbit de la Generalitat. La Direcció General de Participació Ciutadana es va dirigir a les universitats catalanes, a tots els ajuntaments de Catalunya i a diverses associacions, fundacions i col·legis professionals, per demanar-los que incloguessin enllaços cap al web del nou Estatut en els seus

7. Font: eMascaró Consulting.

portals (per facilitar aquesta tasca, se'ls va lliurar diversos recursos gràfics: anuncis estàtics, tires electròniques, etc.). Nou universitats van respondre positivament col·locant enllaços en diversos espais (a la pàgina inicial, a la intranet, etc.): Pompeu Fabra, Vic, Ramon Llull, Barcelona, Politècnica de Catalunya, Rovira i Virgili, Girona, Oberta de Catalunya i Abat Oliba. L'elevat nombre de missatges a la bústia de "El Govern t'escolta", signats per persones amb adreces electròniques d'aquestes universitats, ens indica que aquests enllaços van ser efectius a l'hora de generar visites al web.

No disposem de dades sobre el nombre d'ajuntaments que van posar enllaços als seus webs més enllà de poder-ne citar alguns: Mataró, Vic, Vilassar de Mar, Santa Coloma de Cervelló, Olesa de Montserrat, Torrelles de Llobregat, Banyoles, Barcelona, Santa Perpètua de Mogoda, Gelida, La Bisbal de l'Empordà, Montblanc, Tossa de Mar, Fornells de la Selva, Barberà del Vallès, Sant Adrià del Besòs, Sitges, Blanes, Palafrugell, Sant Joan de les Abadesses, Manresa, etc. A més d'aquests enllaços, els ajuntaments acostumaven a informar en els seus webs de l'arribada del bus de l'Estatut, de les xerrades i dels tallers de debat que es realitzaven en el seu municipi i dels espectacles del *Festatut*. Aquestes informacions sempre esmentaven l'adreça del web del nou Estatut.

Altres webs que també van incloure enllaços són els de la Fundació Jaume Bofill (Democraciaweb), Ciutadans pel Canvi, la Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya i el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya.

Un fenomen que mereix que sigui destacat és l'aparició, al voltant del web del nou Estatut, d'una sèrie de llocs web i comunitats virtuals que es van constituir per fer propostes de forma col·lectiva o per promoure la tramesa massiva de missatges a la bústia de "El Govern t'escolta":

- **Estatut.org** (<http://www.estatut.org>)

Un web creat a iniciativa d'un grup de ciutadans i ciutadanes amb l'únic objectiu de generar adhesions a un text i promoure la seva tramesa al web del nou Estatut (i a altres persones destinatàries). Com

hem comentat anteriorment, van aconseguir promoure la tramesa d'un centenar de missatges al web del nou Estatut.

- **Collectiu per a la Correcció del Desequilibri**

El Collectiu per a la Correcció del Desequilibri va promoure, entre els seus adherits, una campanya de tramesa massiva de missatges idèntics a la bústia de "El Govern t'escolta" que va aconseguir mobilitzar un miler de persones.

- **Comunitat Fer Empresa en la Societat del Coneixement**

(<http://www.uoc.edu>)

Es tracta d'una comunitat virtual de la Universitat Oberta de Catalunya que funciona de forma estable, que va elaborar un document que va presentar com a aportació col·lectiva.

- **Grup MSN NouEstatut**

Comunitat virtual creada a iniciativa d'un dels participants més actius del web del nou Estatut. El seu objectiu era consensuar un document amb propostes per al nou Estatut per tal de presentar-lo col·lectivament. Amb el pas del temps, l'activitat del web va anar disminuint fins que va quedar pràcticament inactiu.

- **Sant Feliu Suma per l'Estatut**

(<http://www.nouestatutsantfeliu.llobregat.org>)

Es tracta d'una plataforma ciutadana que va realitzar un procés participatiu a Sant Feliu de Llobregat per tal de presentar una aportació col·lectiva sobre el nou Estatut. Va crear un web amb la informació sobre el procés, els materials de suport, els enllaços, les notícies, l'agenda, etc.

- **Fòrum Cívic per a la Reforma de l'Estatut. Plataforma de Participació Ciutadana per a la Reforma de l'Estatut a Molins de Rei**

(<http://www.molinsderei.net/estatutdetots>)

Una plataforma ciutadana de característiques molt similars a la de Sant Feliu. També va crear un web.

Finalment, resta esmentar que diversos mitjans de comunicació digitals (*e-Notícies*, *La Malla*, *Telenotícies.com* i les versions digitals dels diaris impresos) també van incloure informacions i notícies sobre el web del nou Estatut, a banda de la publicitat contractada. Així mateix, el web del nou Estatut era el primer resultat que oferia el cercador Google quan s'utilitzaven les paraules de cerca “nou Estatut”.

5. VALORACIÓ DE LES PERSONES PARTICIPANTS

Al llarg d'aquest capítol hem analitzat detingudament diferents aspectes del web com ara l'estructura, la difusió, els continguts estàtics o les eines de participació. No ens hi hem referit fins ara, però val a dir que una avaluació rigorosa del web del nou Estatut no pot obviar l'opinió de les persones usuàries. Espontàniament, desenes de missatges enviats a “El Govern t'escolta” es van referir a la configuració dels instruments de participació, a la seva usabilitat o, simplement, manifestaven el seu acord o desacord amb la creació del web. A aquesta primera font d'informació, hi hem d'afegir les valoracions obtingudes a partir de l'estudi etnogràfic sobre el web del nou Estatut realitzat per un doctorand del programa interdisciplinari sobre la Societat de la Informació i el Coneixement de la Universitat Oberta de Catalunya⁸.

En el cas dels missatges enviats a “El Govern t'escolta” predominaven els agraïments, els compliments i les opinions positives. Diverses persones participants transmetien felicitacions per la iniciativa del procés participatiu i es destacava el fet que es va tractar de la primera vegada que es va consultar la ciutadania. També es va valorar positivament la resposta

8. Gómez Fontanills, David (2005). “Pluja fina i olles de grills. Estudi etnogràfic de l'ús de recursos a Internet en el procés participatiu per la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.” En línia: <http://www.cibersociedad.net>. La font d'informació principal d'aquest estudi va ser la realització d'entrevistes a través del correu electrònic a 22 persones que van respondre a la crida feta mitjançant la llista de distribució del web del nou Estatut (la meitat de les persones entrevistades van respondre un segon qüestionari i un terç, un tercer i darrer qüestionari).

del Govern a les aportacions i, especialment, la seva rapidesa. Les valoracions negatives expressaven desconfiança sobre la finalitat real del web i sobre la rellevància de les aportacions ciutadanes en el procés d'elaboració del nou Estatut, alhora que, sobre aspectes més concrets, s'indicaven algunes mancances de l'espai des del punt de vista tècnic (sobretot dels fòrums), es criticava la informació continguda al web perquè no era objectiva o per la poca presència de la llengua castellana. A continuació reproduïm alguns fragments il·lustratius del contingut dels missatges rebuts:

“Vull deixar palès que no estic gaire informada sobre els canvis que es volen dur a terme en aquest nou Estatut català, però de totes maneres felicito els pensadors/ores d'aquesta iniciativa, que sembla per fi, un exemple clarament democràtic. La veu del poble comença a tenir-se en compte i la indiferència ciutadana es queda enrere perquè ens heu donat la paraula, heu pensat en tots i en totes per redactar aquests principis de Catalunya”.

“M'agradaria felicitar el/la promotor d'aquesta idea ja que un Estatut sortint de les bases tindrà tota la legitimitat per defensar-lo”.

“Sé del cert que ningú de la comissió de redacció de l'Estatut llegirà aquests missatges un per un, però així quedeu bé fent veure que el ciutadà hi participa. Tot i així m'esplaiaré inútilment”.

“M'agradaria que en aquesta pàgina web s'incloguessin preguntes menys esbiaixades. Per exemple, una de les preguntes fa referència a si a un li agradaria ampliar les competències de Catalunya i això està bé, però representa la meitat del rang possible”.

“La informació que vostès ofereixen en aquesta pàgina web és molt vaga i poc clarificadora. Per poder participar en un debat, i perquè les seves conclusions siguin profitoses, és necessari tenir un coneixement aprofundit sobre la matèria a debatre”.

“M’imagino que heu optat per un fòrum totalment obert per tal de sentir totes les veus, incloses les més *freaks* (que no pas les més representatives, com sol passar amb els fòrums d’Internet). Això té els seus pros: absolutament tothom pot dir el que vulgui, sense cap mirament ni por. Però també els seus contres: la majoria de missatges els aporten quatre gats (fins i tot sota àlies diferents, per dissimular) l’únic objectiu dels quals és trinxar el fòrum (i, si poguessin, les nostres llibertats)”.

“En lloc de ser un fòrum seriós de debat s’ha convertit en un espai on una colla de brètols es dediquen a dir bajanades, quan no a insultar la catalanitat o a defensar posicions violentes i/o xenòfobes”.

“Crec que és fonamental establir el màxim de canals de participació, i aquest que heu posat en marxa penso que és excel·lent”.

Els resultats de les entrevistes de l’estudi etnogràfic són molt similars a les valoracions que acabem de descriure, si bé, en aquest cas, el nombre de les negatives és superior al de les positives. Com a aspectes positius se cita el fet que la participació pot revestir l’Estatut de més legitimitat i –malgrat que és una idea que apareix amb menys força– que la participació pot enriquir i millorar el text resultant (“*bona part de l’acceptació que es faci a Madrid dependrà del suport que doni el poble de Catalunya*”, “*si la gent s’hi mulla, i com més serem millor, serà molt més difícil que a Madrid tombin el que surti del Parlament*”, “*crec que en sortirà un text molt més ric*”). La contrapartida és la desconfiança en el procés participatiu, al qual s’atribueixen finalitats ocultes o perverses, i la convicció que les reflexions i opinions aportades per la ciutadania no tindran cap mena d’influència en l’articulat del nou Estatut (“*No faran cas de res que no tinguessin prèviament decidit*”, “*és una manera de fer-nos creure que la veu del poble és important*”, “*és propaganda*”, “*les coses no s’han de fer de cara a la galeria*”).

Aquesta desconfiança és especialment intensa en el cas de la bústia de “El Govern t’escolta” (“*Tot això, si realment són llegendes les cartes que*

arriben al web i si realment arriben a mans de les persones que tenen el poder de decisió”, “*no sé si es van llegir alguna de les coses que els vaig enviar*”, “*suposo que escolten, però que els entra per una orel·la i els surt per l’altra*”). Una part dels entrevistats, a més, expressa que les seves expectatives respecte d’aquest servei no es van complir perquè, malgrat que tots els missatges van ser contestats de forma personalitzada, no recorden haver rebut cap resposta, pensen que era automatitzada o la consideren insuficient (“*No em van atendre! Només van dir que s’ho mirarien*”). Altres, però, valoren positivament la resposta rebuda i consideren que la seva aportació s’està tramitant.

Respecte dels fòrums, la majoria de les persones entrevistades coincideixen a afirmar que aquest instrument va ser víctima d’una dinàmica d’enfrontament que el va desnaturalitzar (“*la quantitat de bestieses era tan gran que era increïblement laboriós seleccionar i destriar els missatges interessants*”). En paraules d’un dels entrevistats “*el fòrum és una bona eina per fer sentir el teu punt de vista, defensar-la i contrastar-les amb d’altres diferents (...) però que quan hi accedeix gent que només vol insultar crea tota una sèrie d’atacs i contraatacs furibunds d’un i altre bàndol, però que al cap i a la fi no diuen res*”. Com a element positiu dels fòrums, més d’un entrevistat destaca que aquest instrument, si bé no va afavorir el diàleg entre les persones participants com hauria estat desitjable, com a mínim va servir per realitzar una mena de teràpia: “*Com a teràpia bé (...) com a mètode de diàleg o d’aportació d’idees, dubtós*”, “*M’hi vaig sentir més alleujat, perquè per fi havia pogut bolcar a l’exterior tot allò que feia temps que guardava dins de mi*”.

6. I TOT AIXÒ, PER A QUÈ?

En el darrer apartat hem vist com, juntament amb les expressions de suport, proliferaven els escepticismes no només sobre la utilitat real de la iniciativa, sinó també sobre les voluntats ocultes i inconfessables que aquesta amagava. Aquests recels estan íntimament lligats a la descon-

fiança que desperta la política i, en especial, els polítics. Com a responsables del projecte no podem entrar en aquest debat, però el que sí hem de fer és explicar què vam fer amb les aportacions rebudes.

En primer lloc, a banda de donar resposta individualitzada a cada aportació a la bústia “El Govern t’escolta”, podem afirmar que des de la Direcció General de Participació Ciutadana vam llegir i analitzar totes les aportacions rebudes, una a una. Per fer-ho, vam organitzar un equip de tres persones amb suports puntuals de cinc més. La feina es va organitzar en tres fases:

- En primer lloc, es va fer una lectura i una anàlisi d’una mostra de cent aportacions. L’objectiu d’aquesta primera lectura era construir una graella d’anàlisi que ens servís per orientar el treball amb la resta de les aportacions. Es tractava, dit amb més precisió, d’identificar els temes que apareixien en els missatges rebuts, de construir tipologies i d’agrupar-les en funció de l’índex de continguts de l’Estatut.
- Amb aquesta plantilla d’anàlisi, es van llegir tots els correus rebuts i es van classificar en funció dels continguts. Aquesta feina no només es va fer amb els 4.530 correus electrònics rebuts, sinó també amb les més de 6.000 cartes i qüestionaris que vam rebre, a partir d’una iniciativa adreçada a aquells que preferien fer-nos arribar les aportacions a través del correu convencional.
- Finalment, amb les lectures fetes i les plantilles d’anàlisi completes es va redactar un informe que, sense vocació estadística, identificava els temes més esmentats, el grau d’acord o polèmica que despertaven, etc. Aquest informe es va lliurar, juntament amb els resultats d’altres iniciatives, a la Ponència Parlamentària i es va fer públic a través del web del nou Estatut.

Explicar allò que es va fer és més fàcil que identificar-ne l’impacte; és a dir, que establir un vincle unívoc entre allò que ha dit la ciutadania i allò que diu la proposta de nou Estatut. Podem, però, assegurar que les apor-

tacions no ens han entrat per una orella i ens han sortit per l’altra, que s’han llegit i s’han analitzat totes, que s’han lliurat als responsables de prendre les decisions (la Ponència Parlamentària) i que, com veurem en altres capítols, el grau de sintonia entre les demandes ciutadanes i els continguts de la proposta de text estatutari ha estat més elevada del que sovint el soroll mediàtic ha donat a entendre.

CAPÍTOL III

La participació en el territori: el repte de treballar des d'un govern supralocal

1. INTRODUCCIÓ

Les experiències de participació dutes a terme acostumen a preocupar-se per com incorporar allò que podríem considerar el dos principals *subjectes* de la participació: les entitats que, millor o pitjor, representen la societat civil i les persones a títol individual. Com arribar i escoltar tant les opinions agregades com individualitzades semblen els dos principals reptes de qualsevol procés participatiu. Però en el nostre cas, se'ns va plantejar un tercer repte: arribar a un territori de més de trenta-dos mil quilòmetres quadrats on viuen, en entorns geogràfics i socials molt diversos, prop de set milions de persones.

A més, aquest és un repte amb pocs precedents, ja que les experiències de participació s'han concentrat en l'àmbit municipal sota l'argument de la proximitat i del coneixement. És a dir, la participació es justifica en la mesura que disposem d'uns ciutadans i ciutadanes que estan molt propers als temes i que, per tant, s'incorporen al procés perquè el coneixen de primera mà i perquè n'entenen les conseqüències. En aquests entorns locals de proximitat, s'acostuma a declarar que l'èxit d'una experiència participativa depèn de la claredat de la pregunta que es formuli a la població (per exemple: Què s'ha de fer amb aquest terreny?) i de la claredat dels impactes que la resposta té sobre els participants (per exemple: disposar de més aparcaments o d'un parc per passejar). És evident que im-

pulsar una experiència de participació des de la Generalitat no compta amb els factors de proximitat i coneixement que hem esmentat. També és evident que concretar-la en el cas de la redacció del nou Estatut tampoc proporciona les condicions per fer una pregunta clara i per fer veure amb evidència els efectes d'una o altra resposta.

El repte territorial, en definitiva, obligava a realitzar un esforç molt important per descentralitzar el debat sobre la reforma de l'Estatut; per traslladar-lo al territori i per establir un contacte directe amb la ciutadania que ens ajudés a superar les dificultats de la distància i del desconeixement respecte d'un assumpte, permeteu-nos la redundància, tan aparentment distant i desconegut com el nou Estatut d'autonomia de Catalunya.

2. EL REpte DE PORTAR L'ESTATUT AL TERRITORI

Des del moment en què es va iniciar el procés érem conscients, per tant, de les dificultats del projecte. També sabíem que hi havia elements, en aquest cas de caràcter més conjuntural, que tampoc jugaven a favor nostre:

- A diferència de l'Estatut del 79, no hi havia una demanda popular per fer un nou Estatut. Incorporar la gent al debat i engrescar-la perquè hi participés no seria tan senzill com durant el període de transició a la democràcia, quan l'entusiasme i l'efervescència política, també una certa ingenuïtat, definia les actituds i els comportaments d'una bona part de la ciutadania.
- Molts ciutadans i ciutadanes veien l'Estatut com una realitat llunyana. En moltes ocasions es va repetir la frase: "*Què puc aportar jo a l'Estatut? Desconec el que tenim ara i no tinc prou coneixements per proposar-hi res. Per a això ja estan els polítics*". Distància i desconeixement que ja existien a finals dels 70, però que en un moment d'entusiasme

baix i de desafecció política elevada podien convertir-se en una combinació molt difícil de superar.

- Des de la Generalitat no hi havia l'hàbit de recollir les opinions ciutadanes sobre un tema de país. A la gent se li va fer estrany que algú del Govern es desplaçés als pobles i a les ciutats per recollir les seves opinions. Així, a la distància i al desconeixement, podíem sumar-hi el desconcert d'uns i la inexperiència dels altres. El desconcert d'uns ciutadans que no se'n sabien avenir i, per tant, sospitaven del procés; i la inexperiència d'una Administració que mai abans havia abordat un procés com el que ens ocupa.
- Finalment, potser en un categoria de dificultat diferent a les anteriors, ja que no ens estem referint a condicions de partida, sinó a elements que s'incorporen durant el procés, cal reconèixer que es va generar una certa desconfiança –alimentada, almenys en part, pels mitjans de comunicació– respecte de l'eficàcia del procés participatiu i envers algunes iniciatives desplegades al territori, en especial: el bus de l'Estatut i el *Festatut*.

Davant d'aquestes dificultats, comptàvem amb oportunitats i recursos que calia utilitzar de la millor manera possible. Entre aquests, destaquem:

- La campanya de difusió, construïda amb un discurs assequible i distribuïda per tot Catalunya a través diferents suports (televisió, ràdio, premsa, Internet, etc.). Aquesta campanya havia de servir tant per compensar la manca de demanda popular com per situar el tema en l'agenda política. D'altra banda, persistia la dificultat de transmetre de manera senzilla, tal com volíem i com exigeixen els mitjans de comunicació, un assumpte tan complex i sofisticat com l'Estatut.
- També vam comptar amb la implicació dels diferents departaments de la Generalitat i, molt especialment, amb la col·laboració dels delegats del Govern en el territori. Només a través d'ells podíem accedir al territori amb garanties d'encertar en l'elecció dels interlocutors, en les

convocatòries de les reunions o en l'elecció de les temàtiques més pertinents.

- En aquest mateix sentit, els ens locals (entitats municipals descentralitzades, ajuntaments, consells comarcals i diputacions) van mostrar majoritàriament el seu suport a l'organització i la difusió dels diferents actes que es volien fer en el territori.
- Finalment, amb molta probabilitat, la mateixa rellevància política que anava adquirint el tema va facilitar que, per iniciativa pròpia, entitats, associacions i col·lectius d'àmbit local s'interessessin per participar en el procés. Això ens va permetre accedir a determinats col·lectius, tot i que cal reconèixer que de manera més puntual que sistemàtica.

Tenint en compte aquestes dificultats i oportunitats es va dissenyar una estratègia que es basava en dues idees molt bàsiques: moure'ns i adaptar el llenguatge.

- En primer lloc, era imprescindible disposar d'un pla de treball que tingués en compte la dispersió territorial i que, en conseqüència, distribuís les diferents activitats i iniciatives pel territori. Allò volia dir moure'ns per tot el territori.
- En segon lloc, a la dispersió poblacional, cal afegir-hi la dispersió de registres, llenguatges i maneres d'adreçar-se a la gent. Atès l'àmbit en què ens movíem, era particularment important diversificar no només la nostra presència en el territori, sinó també el format d'aquesta presència. L'objectiu era atreure públics diferents, en espais diferents i en moments diferents.

Aquesta mobilitat territorial i aquesta diversitat de llenguatges i formats queda reflectida en el quadre següent en el qual es llisten tant els municipis que vam visitar com els diferents tipus d'activitats que hi vam desenvolupar. Després d'aquesta mirada panoràmica, en el proper apartat explicarem amb una mica més de detall els diferents tipus d'activitats realitzades.

QUADRE NÚM. 1. L'ESTATUT, POBLE A POBLE

Població	Bus	Xerrada	Taller	Setmana Estatut	Festatut	Presentació materials didàctics	Conferència universitat
Amposta	•	••		•	•		
Arbeca			•				
Arbúcies		•					
Arenys de Mar	•						
Badalona		••					
Badia del Vallès			•				
Balaguer	•	•			•		
Banyoles	•				•		
Barberà del Vallès		•					
Barcelona	••	••••		•	•	••	••••••
Bellaterra	•						••
Berga	•	•		•	•		
Bescanó		•					
Blanes	•						
Cambrils			•				
Cardedeu	•		•				
Cardona				•			
Castelldefels	•						
Castellserà				•			
Castellterçol	•						
Cerdanyola del Vallès			•				
Cervera	•	•					
Collbató			•				
Cornellà de Llobregat		•	•				
Cunit		•					
El Pont de Suert	•						
El Prat de Llobregat	•				•		
El Vendrell	•	•					
Esparreguera			•				
Esplugues de Llobregat						•	
Falset	•						
Figueres	•			•			
Gandesa				•			
Girona	•	•		••	•	•	•
Granollers	•						
Igualada	•				•		
La Bisbal d'Empordà	•						
La Canonja				•			
La Palma de Cervelló		•					
La Pobla de Segur				•			
La Seu d'Urgell	•			•	•		

Població	Bus	Xerrada	Taller	Setmana Estatut	Festatut	Presentació materials didàctics	Conferència universitat
Les Borges Blanques	•						
L'Ametlla de Mar	•						
L'Hospitalet de Llobregat	•	•					
Lleida	•		•	•••••	•	•	•
Lloret de Mar	•		•				
Manresa	•	•		•	•		
Martorell	•						
Matadepera			•				
Mataró	•	•		•			
Molins de Rei	•	•					
Mollerussa	•						
Montblanc	•			•	•		
Montmeló			•				
Móra d'Ebre	•			•			
Muntanyola		•					
Olot	•		•	•			
Palafrugell	•						
Palamós	•						
Parets del Vallès			•				
Platja d'Aro					•		
Puigcerdà	•						
Reus	•	•		•	•		
Ripoll	•	•					
Roda de Barà	•						
Rubí	•						
Sabadell	•	•					
Salou	•			•			
Sant Andreu de Llavaneres					•		
Sant Boi de Llobregat	•			•			
Sant Celoni	•	•					
Sant Esteve de Sesrovires			•				
Sant Sadurní d'Anoia	•						
Sant Feliu de Llobregat	•	•	•				
Santa Coloma de Cervelló			•				
Santa Coloma de Farners	•	•		•			
Santa Coloma de Gramenet			•				
Santa Cristina d'Aro	•	•					
Sitges	•						
Solsona	•			•			
Sort	•						
Tarragona	•			•	•	•	•
Tàrraga	•						
Tavernoles		•					
Terrassa	•				•	•	

Població	Bus	Xerrada	Taller	Setmana Estatut	Festatut	Presentació materials didàctics	Conferència universitat
Torroella de Montgrí	•	•					
Tortosa	•			••		•	
Tremp	•	•					
Valldoreix			•				
Valls	•	•					
Vic	•			•	•		•
Vielha	•			•	•		
Vilafranca del Penedès	•			•			
Vilanova i la Geltrú	•			•			
Total	65	35	19	35	19	8	13

Abans de passar a descriure les diferents activitats dutes a terme en el territori, cal advertir que totes s'orientaven a satisfer un doble objectiu: informar la ciutadania i recollir-ne les aportacions. Com veurem tot seguit, algunes de les iniciatives subratllaven la vessant informativa, mentre altres es preocupaven més de la recollida d'aportacions. Les primeres van servir per explicar els termes bàsics del debat que volíem generar entre la gent, ja que enteníem que, probablement, la majoria de la població no sap ni què és un Estatut, ni de què parla, ni per què es vol canviar. Les segones, a més de la part informativa, es van utilitzar per recollir opinions, suggeriments i preocupacions de la ciutadania. Totes aquestes aportacions van ser analitzades i incorporades a l'informe que vam lliurar a la Ponència Parlamentària.

3. UN AMPLI VENTALL D'ACTIVITATS EN EL TERRITORI

En el quadre anterior es recullen els set diferents tipus d'activitats que vam realitzar en el territori: xerrades, tallers, bus de l'Estatut, Festatut, presentacions de materials escolars, conferències a les universitats catalanes i la Setmana de l'Estatut. Aquesta diversitat d'iniciatives ens va permetre dur a terme cent noranta-quatre actes en un centenar de municipis de Catalunya. A continuació, agrupant-los en cinc epígrafs, repassem els principals aspectes de cadascuna d'aquestes iniciatives.

FIGURA NÚM. 1. L'ESTATUT AL TERRITORI

LLEGGENDA

- ✚ Bus
- ★ Xerrades
- Tallers
- ▲ Setmana de l'Estatut
- ★ Festatut (espectacle d'arts al carrer)
- Conferències a universitats
- ▶ Presentacions de materials didàctics

Les xerrades i els tallers de debat

Van consistir en més d'una cinquantena d'actes celebrats arreu de Catalunya, que van comptar amb la col·laboració de molts ajuntaments i també de diverses entitats i institucions. La valoració, però, cal fer-la més des de la qualitat que des de la quantitat. Mai es va pretendre fer grans convocatòries, sinó tot el contrari, adreçar-nos als ciutadans i ciutadanes en grups més aviat reduïts –que no superessin seixanta persones– a fi que tothom es pogués expressar.

En línies generals, tant les xerrades com els tallers van servir per establir un contacte molt directe amb ciutadans i ciutadanes, i també per conèixer les problemàtiques de cada indret. En definitiva, ens van permetre recollir de primera mà les propostes de moltes persones que mai s'haurien adreçat al Govern.

El públic van ser persones que representaven una mostra heterogènia de la realitat de cada municipi (joves, gent gran, polítics, representants d'entitats, professionals liberals, etc.). Val a dir que arran d'aquests actes van sorgir, de manera espontània, petits grups de treball formats per ciutadans i ciutadanes a títol individual (sense adscripció a un col·lectiu concret), els quals després d'un treball posterior ens van fer arribar les seves propostes.

Dues situacions es van repetir pràcticament a tots els actes:

- La satisfacció de moltes persones en veure que havien estat capaces de fer aportacions al nou text estatutari. S'adonaven que l'Estatut no és un text llunyà a la ciutadania i que realment està relacionat amb la seva vida quotidiana.
- L'agraïment de la gent pel fet que algú de la Generalitat anés al seu municipi fora de l'horari laboral a explicar-los el que estava fent el Govern amb relació a l'Estatut.

Les dinàmiques de treball, així com la durada dels actes variaven segons el format (xerrada o taller). Tant en un cas com en un altre ens van servir

per explicar-nos, respondre els dubtes de la gent i recollir-ne les opinions i aportacions, d'acord amb l'esquema que ens vam plantejar al llarg de tot el procés: quins drets i quins principis hauria d'incloure el nou Estatut?, quines competències i quin model de finançament necessita Catalunya per al seu desenvolupament econòmic, social i cultural?, quins canvis institucionals afavoririen el funcionament de la Generalitat? i què hauria de recollir l'Estatut respecte de la definició de Catalunya i de la seva identitat?

La comunitat educativa

Des de la perspectiva que tothom tenia alguna cosa a dir, independentment de l'edat, i que són precisament els més joves els principals beneficiaris d'un nou Estatut, es va dedicar una atenció especial al món educatiu.

Diversos materials pedagògics (un llibre, una auca, una aventura gràfica a Internet i una activitat per desenvolupar a classe), pensats per a infants i joves, es van distribuir a totes les escoles i tots els instituts. Seguint amb l'estratègia de "pluja fina" per intentar arribar al màxim de col·lectius, es va considerar oportú explicar al professorat els continguts i objectius dels materials. Per això es van organitzar vuit actes a les delegacions territorials d'Educació, als quals van assistir més de sis-cents professors i professores.

Per fer arribar l'Estatut a les universitats, es va optar per un format específic: la celebració d'una conferència a cada universitat, després de la qual s'obria un col·loqui en què participaven tant l'alumnat com el professorat. A més, algunes d'aquestes universitats van generar espais de debat interns i van produir documents a partir dels quals ens van fer arribar les seves aportacions.

La Setmana de l'Estatut

A la recta final del procés participatiu es van organitzar, conjuntament amb les delegacions del Govern de la Generalitat, diverses reunions amb col·lectius de cada demarcació. Totes aquestes reunions van culminar en un acte central a cada demarcació, del qual va sortir un document amb

propostes i inquietuds de sectors específics de cada demarcació (socials, econòmics, culturals, etc.).

L'origen de l'anomenada Setmana de l'Estatut que, de fet, va durar més d'un mes, rau en la voluntat d'arribar a la societat civil organitzada i a les institucions que estan distribuïdes pel territori català. Efectivament, havíem aconseguit parlar amb moltes entitats, però ens adonaven que la majoria estaven situades a Barcelona, mentre que la presència de representants del territori era menor. Per això, vam demanar als delegats del Govern que ens ajudessin a organitzar trobades amb els representants dels mons econòmic, cultural, social, polític dels seus territoris. A cada demarcació vam desenvolupar entre tres i sis reunions (més de trenta en total), les quals ens van permetre recollir les opinions i aportacions d'una xarxa d'entitats territorialment més rica.

Finalment, aquestes trobades culminaven en set actes centrals (d'aquí el nom de Setmana de l'Estatut) en els quals, amb presència d'un conseller de la Generalitat i d'una personalitat significativa del territori, es recollien totes les aportacions, s'agraïa la feina feta i s'obria un darrer espai de debat.

El bus de l'Estatut

L'element amb més impacte en el territori va ser el bus de l'Estatut. Durant els tres mesos d'estiu va visitar seixanta-cinc viles i ciutats en un recorregut per totes les comarques catalanes, fent onze mil quilòmetres. A l'hora d'establir l'itinerari, es va tenir en compte que durant el mes d'agost molts ciutadans i ciutadanes canvien de municipi. Per això, durant el mes d'agost va recórrer ciutats costaneres i es va allargar l'horari de visites fins al vespre.

Dos tècnics especialitzats en participació ciutadana van atendre de manera individualitzada les persones visitants. La seva tasca va ser, bàsicament, la d'informar. Per això, van comptar amb el suport de materials en paper, panells informatius sobre el procés participatiu, ordinadors connectats al web de l'Estatut i una exposició sobre la història dels diferents estatuts que hi ha

hagut a Catalunya. Per anunciar l'arribada del bus es van utilitzar anuncis a la premsa local i comarcal, i cartells informatius distribuïts pel municipi.

El bus de l'Estatut va recórrer 11.000 quilòmetres i es va aturar a 65 viles i ciutats de Catalunya.

El *Festatut*, un espectacle d'arts de carrer

A banda de la resta d'elements, es va representar una activitat de teatre participatiu destinada a transformar la informació de l'Estatut en un llenguatge i un format radicalment diferents. Es van fer dinou representacions arreu de Catalunya i van participar-hi aproximadament cinc mil persones.

L'espectacle es duia a terme durant dos dies. L'objectiu era arribar a persones que previsiblement mai no haurien anat a una xerrada, ni haurien participat en tallers, ni haurien fet propostes a través d'Internet. Durant aquests dos dies, en primer lloc, es feia un treball de dinamització de carrer, es contactava amb la gent i es recollien idees i preocupacions. Aquestes es valoraven, es connectaven amb els continguts de l'Estatut i se'n preparava una presentació en format teatral. El punt final al *Festatut*, el posava la representació teatral d'aquestes idees a la plaça del poble; un

espectacle amb diversos esquetxos sobre situacions de la vida quotidiana (per exemple, una visita al metge o l'adquisició d'un habitatge per part d'un jove) servien per establir un paral·lisme amb els continguts de l'Estatut i alhora per recollir les propostes ciutadanes.

Quan vam dissenyar el procés participatiu, érem conscients que el *Festatut* era una iniciativa arriscada i que podia ser acusada de frívola des d'alguns sectors d'opinió. Una valoració superficial de la iniciativa conduïa inevitablement a aquesta conclusió. Però, el cert és que el *Festatut* va complir una funció decisiva en barris de població immigrant (d'altres comunitats autònomes o d'altres països) o amb alta presència de col·lectius específics, com ara persones del poble gitano. El *Festatut* va ser l'únic instrument que ens va permetre arribar a aquestes persones i això, al marge de valoracions subjectives de caràcter estètic, ens fa valorar aquesta iniciativa com a una experiència positiva.

4. CONCLUSIONS

Tradicionalment, la participació s'ha justificat des de la proximitat i el coneixement dels temes sobre els quals es vol actuar. En el procés participatiu per elaborar el nou Estatut no coincidien cap d'aquestes circumstàncies, per la qual cosa va ser necessari elaborar una estratègia de difusió i d'informació, alhora que va caldre esmerçar molts esforços per arribar a un territori ampli i a una població tan diversa com dispersa. Ara sabem que tots aquests esforços van ser positius i també sabem que, en tot cas, caldria haver-hi esmerçat més recursos, haver estat capaços d'imaginar encara una diversitat més àmplia d'espais de trobada i haver pogut explicar millor un projecte que, precisament per la seva dispersió, va tendir a diluir-se. Iniciatives com el bus de l'Estatut o el *Festatut*, per exemple, van eclipsar l'atenció dels mitjans de comunicació, mentre que les xerrades o els tallers participatius van passar més desapercebuts, malgrat que aquests van ser els que van aportar més riquesa al debat i, des d'un punt de vista més personal, van ser més gratificants.

En conclusió, aquesta experiència ens ha servit per entendre que en l'àmbit de processos participatius supralocals, cal cercar una integració més gran entre les actuacions que aporten més visibilitat al procés i les que, malgrat ser menys atractives des del punt de vista periodístic, són les que realment aporten elements per al debat i donen sentit al procés participatiu.

CAPÍTOL IV

La ciutadania respon amb vint-i-dues mil aportacions

1. INTRODUCCIÓ

Som dels convençuts que l'objectiu de qualsevol instrument o procés participatiu no es troba en el seu –millor o pitjor– desenvolupament, sinó en els resultats que genera. No es tracta de dur a terme activitats participatives, sinó de valorar fins a quin punt els resultats d'aquestes activitats serveixen per enriquir els continguts de les polítiques, per dissenyar i executar millors intervencions governamentals i, en darrer terme, per provocar una millora en el benestar de la gent i en el desenvolupament de la comunitat.

És des d'aquest punt de vista que considerem crucial completar l'explicació del procés participatiu amb referències als seus resultats en termes de continguts. Ens interessa saber no només quantes persones o grups han participat en aquest procés i com ho han fet, sinó també què han dit, quins són els continguts de les aportacions que han fet i com han contribuït a millorar el text estatutari. En aquest capítol ens ocuparem, per tant, d'analitzar el què de la participació: allò que dóna sentit al com, que hem explicat en el capítols anteriors.

Identificar i valorar els continguts de les aportacions no només serveix per justificar el procés participatiu en si mateix, sinó també per respondre a qui desconfiava de la capacitat de la gent per entrar en un debat d'excessiva sofisticació jurídica i complexitat política. És evident que la ciu-

tadania no expressa les opinions i expectatives amb el mateix registre que els experts constitucionalistes o els polítics professionals, però també és cert que els continguts de les seves aportacions han estat majoritàriament pertinents, dotades de sentit comú i amb possibilitat de ser adaptades al llenguatge estatutari.

El problema en un debat sobre l'Estatut no es troba en la manca de sentit comú o de pertinència de les aportacions, sinó en la seva diversitat. Un Estatut, per definició, es refereix a tot o a gairebé tot i, per tant, no sempre és fàcil extreure'n de manera sistemàtica les conclusions que han de servir per millorar-ne i enriquir-ne la redacció del text.

Així doncs, per ajudar-nos a sistematitzar les diverses informacions, proposem distingir entre les aportacions que hem rebut de persones a títol individual i les que ens han adreçat des d'institucions o entitats de la societat civil catalana. Les primeres s'han concentrat a expressar preocupacions i reclamar compromisos dels poders polítics envers les seves necessitats i aspiracions de qualitat de vida. Les segones, en canvi, ens traslladen de les preocupacions genèriques a les reflexions i les propostes sobre temes particulars; àmbits en els quals cada entitat o institució té un coneixement especialitzat i, per tant, capacitat per oferir-nos un discurs més elaborat.

Per resumir les aportacions individuals seguirem el guió que vam utilitzar per articular el procés de participació, que distingia quatre grans espais de debat: (1) drets, deures i principis rectoris; (2) competències i finançament; (3) institucions i organització territorial; i (4) elements simbòlics i identitat de Catalunya. En canvi, en l'exposició de les aportacions col·lectives presentarem una lectura temàtica dels continguts de l'Estatut; és a dir, identificarem allò que es reclama en el nou Estatut en àmbits específics, per citar només alguns exemples, com: benestar social, societat del coneixement, llengua, medi ambient o immigració.

En aquest capítol, ens fixarem en les aportacions de la ciutadania, mentre que en el proper ens centrarem en les que ens han arribat des de diferents institucions i entitats de la societat civil organitzada.

2. LA PARTICIPACIÓ DELS CIUTADANS I CIUTADANES DE CATALUNYA

Durant el segon semestre de l'any 2004, a Catalunya, vam viure un fenomen inèdit. El Govern de la Generalitat va iniciar un procés participatiu d'àmbit català amb l'objectiu d'informar i de fer participar la ciutadania en la redacció de la proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

Liderada pel Parlament de Catalunya, la iniciativa de reforma va rebre el suport del Govern i la col·laboració de la ciutadania, a través d'un procés participatiu dirigit a les organitzacions representatives de la societat civil i –aquest era segurament el repte més complex– als ciutadans i ciutadanes a títol individual. El disseny del procés participatiu, com ja hem explicat, va ser tan senzill com posar a l'abast de tothom diversos mitjans per recollir les seves demandes i reflexions amb relació a l'Estatut i transmetre-les, íntegrament i a través d'una anàlisi sintètica, a la Ponència Parlamentària encarregada d'elaborar la proposta de reforma, prèviament a l'inici dels seus treballs.

El nombre elevat d'aportacions i la diversitat de canals a través dels quals la ciutadania, a títol individual, va formular-les són dues de les característiques immanents d'aquest procés participatiu. Prop de 1.300 persones van participar en tallers de debat i xerrades-col·loqui; més de 5.000 van visitar el bus de l'Estatut i més de 4.000 van participar en l'espectacle *Festatut*, el qual va recollir 1.275 aportacions; el web del nou Estatut va rebre prop de 90.000 visites, hi va haver més de 9.500 intervencions en el fòrum i es van aplegar 4.530 missatges; van arribar 6.473 cartes i qüestionaris a través del correu postal; 1.650 persones van assistir a conferències a les escoles i universitats; i, finalment, cal destacar per la seva implicació sobre la dimensió territorial del procés, la realització de la Setmana de l'Estatut, que va mobilitzar 1.300 persones de tot Catalunya, la celebració d'actes, xerrades i tallers de debat en més d'un centenar de municipis, els 11.000 quilòmetres recorreguts pel bus de l'Estatut al llarg d'un itinerari per 65 ciutats i viles de Catalunya, i les 19 ciutats on es va representar el *Festatut*.

Prop de 22.000 aportacions escrites, a més dels informes sobre les idees sorgides durant els tallers participatius, és la resposta que la ciutadania va donar a la sentència que resumia la comunicació del procés participatiu: *L'Estatut és de tothom. Parla*. Més enllà de la xifra, que deixaria de ser trivial en el cas de ser petita, ens interessa ara explicar què espera la ciutadania del nou Estatut, quines són les seves demandes i quines aportacions fa per millorar el text que està vigent actualment. En definitiva, volem donar a conèixer quina ha estat la contribució de la ciutadania al debat sobre la reforma de l'Estatut.

3. LA CONTRIBUCIÓ DE LA CIUTADANIA AL DEBAT ESTATUTARI

En primer lloc, ja ho hem dit anteriorment, cal aclarir que, en contra del que van apuntar alguns, la majoria de les aportacions de la ciutadania han estat pertinents. La gent manifesta anhels, demandes i propostes de millora que, un cop adaptades al llenguatge jurídic i polític, poden ser incorporades a l'Estatut. Val a dir, però, que també es van rebre autèntics textos jurídics (alguns, fins i tot, en forma d'articulat) i de caire filosòfic i polític, amb un grau de construcció intel·lectual similar al dels antecedents amb els quals va treballar la Ponència Parlamentària.

Aquesta experiència també desmenteix o, com a mínim, afebleix el tòpic que manté que la participació fomenta l'expressió de l'interès particular. Si aquesta màxima fos completament certa, hauríem obtingut propostes en àmbits molt determinats del corpus estatutari. La realitat és, però, que el que ha caracteritzat les aportacions dels ciutadans i ciutadanes és la diversitat de les temàtiques tractades. Més enllà que determinats temes estrella han aparegut amb més freqüència i intensitat, les aportacions s'han dispersat fins assolir el conjunt de la complexitat d'una norma com l'Estatut.

Sigui com sigui, intentarem ara endinsar-nos en l'anàlisi material del contingut de les propostes. Advertim abans, però, que hem fugit de qualse-

vol pretensió de quantificar les aportacions, és a dir, de donar xifres sobre les freqüències amb les quals les propostes apareixen. Les aportacions rebudes no constitueixen una mostra representativa, la qual cosa invalida tota pretensió d'interpretar-les estadísticament. Hem optat, en definitiva, per una exposició genèrica que serveixi per il·lustrar, no per representar, les expectatives i les opinions de la població.

Com ja hem esmentat anteriorment, agruparem les propostes sobre la base dels quatre grans blocs temàtics que formen l'Estatut. Aquests quatre blocs, a més, són els que ja vam utilitzar per interpel·lar la ciutadania i per marcar els límits d'un debat que corria el risc de desbordar-se, atesos el seu abast i la seva complexitat. De totes maneres, es tracta d'uns blocs temàtics definits amb un grau d'obertura suficient per no condicionar les propostes de la ciutadania:

- Drets, deures i principis rectors dels poders públics
- Competències i finançament
- Institucions i organització territorial i Administració pública
- Elements simbòlics i definició de la identitat de Catalunya

Una primera aproximació al conjunt de les aportacions rebudes, ens permet constatar que la part més important de propostes es refereixen a qüestions relacionades amb la definició i l'aplicació dels drets, deures i principis rectors dels poders públics. I dins d'aquest bloc, podem agrupar les reflexions i els suggeriments dels ciutadans i ciutadanes en tres grans apartats: els drets vinculats a assegurar el benestar social i econòmic de la gent (habitatge, salut, educació, etc.), els drets vinculats a àmbits políticament emergents (immigració, participació ciutadana, conciliació de la vida familiar i laboral, etc.) i els drets col·lectius i individuals que hauria de tenir la ciutadania de Catalunya (per exemple, el dret a viure plenament en català o el dret a l'autodeterminació).

En el cas de les propostes relatives a competències i finançament, hi ha un acord quasi unànim sobre la necessitat d'elevat el sostre competen-

cial de la Generalitat, de disposar d'un nou model de finançament adequat a les necessitats i les perspectives de desenvolupament de Catalunya i de redefinir els termes de la solidaritat fiscal amb la resta de l'Estat.

Sobre el funcionament de les institucions catalanes i l'organització de l'Administració, els temes que més preocupen a la ciutadania són l'organització territorial i la necessitat de disposar d'una llei electoral pròpia, si bé també són significatius el conjunt de propostes que es refereixen a l'increment del poder del món local i a la demanda de més control sobre les institucions polítiques i la necessitat de disposar d'una Administració pública més propera, eficient i transparent. Sobre les relacions entre institucions, l'atenció se centra en les comunitats de parla catalana i en els territoris integrants de l'Euroregió.

Finalment, les opinions referents a la definició de la identitat de Catalunya també han estat presents en les aportacions rebudes. La ciutadania defensa que Catalunya és una nació i es posiciona sobre quin hauria de ser l'estatut polític respecte de l'Estat espanyol, alhora que esmenta el fet diferencial català i els elements que el caracteritzen.

Tornem, però, als blocs temàtics per aprofundir en l'anàlisi de cadascun.

3.1 "ACONSEGUIR LA FELICITAT": DRETS, DEURES I PRINCIPIS RECTORS DELS PODERS PÚBLICS

Els drets, deures i principis que els ciutadans i ciutadanes esmenten, en ocasions també exigits com a competències per traspasar a la Generalitat, es poden entendre com una reclamació perquè es produeixi una millora en els àmbits que podrien incidir en la qualitat de vida, que comprometin els governants a millorar el benestar dels catalans i catalanes i, en definitiva, aplanin el camí per aconseguir la felicitat. Generalment, la ciutadania no diferencia entre drets, deures i principis rectors de l'actuació dels poders públics, sinó que s'expressa a través d'una sèrie de proposicions que són una suma de garanties i d'intervencions públiques que es projecten sobre múltiples espais de polítiques:

- En l'àmbit de l'educació es reclama el dret a un ensenyament públic i de qualitat, connectat amb el mercat laboral, amb la recerca i la innovació. També s'esmenta el dret dels pares a escollir el tipus d'ensenyament per als seus fills –dins o fora del sistema educatiu–, el dret a la cultura i el foment d'una educació basada en valors positius.
- La realització de polítiques que millorin el benestar de la ciutadania és una de les demandes més recurrents. Es reclama un augment de les prestacions socials per millorar la qualitat de vida dels col·lectius més desfavorits i es proposen accions tan emblemàtiques com la implantació de la renda bàsica, el dret a percebre un atur digne o que la Generalitat pugui complementar les pensions no contributives.
- Sota el títol d'"àmbit sociofamiliar" apleguem un conjunt de reclamacions orientades, en primer lloc, a promoure el principi de no discriminació per raons d'orientació sexual (sobretot pel que fa a la unió entre persones del mateix sexe i les seves possibilitats d'adoptar fills), si bé cal apuntar que aquesta no ha estat una posició unànime. També s'hi inclou la promoció de la igualtat de drets entre homes i dones, encara que hi ha controvèrsia sobre la idoneïtat de la implantació de polítiques de discriminació positiva. Altres elements que apareixen són: la lluita contra la violència domèstica (principalment contra infants i dones) i el foment de la natalitat i de la família com a institució social bàsica.
- Sobre els drets i les llibertats civils i polítics, la ciutadania demana, entre altres, que l'Estatut garanteixi la laïcitat de les institucions públiques, el dret a participar més directament en els assumptes públics, el dret a viure en un país compromès amb la cultura de la pau i de la solidaritat, la legalització de determinades drogues i, el més esmentat amb diferència, el dret a l'autodeterminació (que també se cita com un element identitari).
- La qüestió lingüística és una de les principals preocupacions de la ciutadania. Han estat majoritàries les demandes relatives al reconeixement

ment del dret a poder viure plenament en català. En aquest sentit, es proposen solucions que giren al voltant del dret i deure de conèixer i utilitzar el català, i de l'impuls de polítiques que en fomentin l'ús social. Al costat d'aquest bloc d'aportacions, en trobem un altre, més minoritari, que reclama el dret a utilitzar el castellà i el seu reconeixement com a llengua pròpia dels catalans.

- El dret a la seguretat, a sentir-se segur, també forma part de les reclamacions de la ciutadania, que demana un augment dels efectius policials, la millora de la seguretat vial i la lluita contra els accidents de trànsit, i que els Mossos d'Esquadra esdevinguin l'únic cos policial a Catalunya. Pel que fa a la justícia, les propostes incideixen sobretot en la necessitat d'agilitar els processos judicials i de garantir la igualtat real de tothom davant els tribunals.
- En l'àmbit laboral, els ciutadans i ciutadanes demanen un reconeixement explícit del dret al treball i que els poders públics lluitin contra la precarietat i els accidents laborals. També es reclamen mesures per fomentar la conciliació de la vida laboral amb la vida familiar i que l'Administració afavoreixi la mediació entre els agents socials i, especialment, que impulsi la missió dels sindicats.
- La protecció del medi ambient i el dret a gaudir-ne han estat reclamats des de diferents propostes: penalitzar amb duresa els delictes ecològics, promoure la cultura de la sostenibilitat, protegir el territori de la pressió immobiliària, fomentar les energies renovables, etc. Al costat d'aquest bloc de propostes, també hi trobem aportacions que demanaven la protecció i defensa dels drets dels animals.
- El dret a gaudir d'una assistència sanitària pública de qualitat ha estat un dels drets més esmentats. Segons la ciutadania, l'efectivitat d'aquest dret passa per augmentar el finançament del sistema sanitari.
- El dret a accedir a les noves tecnologies de la informació i comunicació es configura com un dret emergent i mantenidor de la cohesió social.

- Les opinions al voltant del fenomen immigratori han estat força controvertides. Gran part de les propostes expressen la voluntat que les persones nouvingudes gaudeixin dels mateixos drets que els catalans i les catalanes, i que es prenguin mesures per ajudar-los a integrar-se socialment. Un altre grup, però, parla de limitar l'entrada dels immigrants i que s'estableixin determinats deures per integrar-los. Finalment, també s'expressen opinions favorables a la prohibició de l'entrada d'immigrants i que l'Administració elimini els tractes de favor que suposadament aplica envers aquest col·lectiu. En qualsevol cas, les opinions recollides ens mostren que és un tema que preocupa i interessa a la ciutadania.
- La ciutadania expressa que l'Estatut hauria d'incloure el dret a disposar d'un transport públic de qualitat, així com que els poders públics haurien de millorar la xarxa viària (lliure de peatges) i les grans infraestructures, amb l'objectiu de minorar el dèficit històric i estructural existent, i poder garantir, així, una cohesió millor del territori, una altra de les demandes més freqüents.
- La possibilitat de gaudir d'un habitatge digne també és un dret molt esmentat. En aquest sentit, es proposa fomentar les polítiques actives d'habitatge de lloguer i propietat.
- Pel que fa a l'activitat econòmica, apareixen aspectes com el foment de l'R+D en l'àmbit empresarial, l'existència d'empreses socialment responsables, polítiques per evitar el fenomen de la deslocalització i el suport de l'activitat de la petita i mitjana empresa. En l'àmbit de la hisenda pública, es demana que l'Estatut estableixi les bases d'un sistema impositiu progressiu i, entrant en una zona de controvèrsia, un model de pressió tributària alta i baixa.

Cal concloure que les aportacions de la ciutadania en aquest bloc es caracteritzen per la seva diversitat i que són plausibles de ser incorporades en un Estatut que els ciutadans i ciutadanes volen fort. En definitiva, es defensa una redefinició del pacte que els uneix amb les institucions de

govern i que es concreta en la incorporació d'un nou conjunt de drets, deures, principis rectors i en els mitjans que són necessaris per portar-los a la pràctica (competències, finançament i institucions).

3.2 COMPETÈNCIES, TOTES. FINANÇAMENT, IMPRESCINDIBLE

La necessitat d'augmentar l'autogovern de Catalunya és un lloc comú. El nombre de propostes que es consideren satisfetes amb les competències actuals és anecdòtic. La ciutadania respon de manera genèrica amb un "totes" a la pregunta sobre quines competències consideren més importants. Es constata la voluntat d'assumir com més competències millor, sense més límits que els estrictament necessaris. De totes maneres, la relació següent expressa les que són apreciades com a primordials: política exterior, immigració i estrangeria, gestió de grans infraestructures (aeroports, carreteres, xarxa ferroviària, etc.), Administració de justícia (amb el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya com a última instància), seguretat, educació, salut, Seguretat Social, relacions laborals, medi ambient, noves tecnologies, comerç i consum (especialment la potestat d'establir els horaris comercials), la fixació de pensions no contributives i la potestat per convocar referèndums.

Aquestes competències, a més, han de ser exercides de manera plena, superant les limitacions que històricament han minorat el potencial contingut en l'Estatut vigent (lleis de bases, sentències del Tribunal Constitucional, etc.). Els ciutadans i ciutadanes demanen –usant el terme que s'ha fet popular en el debat– un Estatut que blindi les competències de la Generalitat.

Ara bé, la ciutadania, de manera pragmàtica, és conscient que sense el finançament adequat, res de tot el que el nou Estatut ambiciona serà possible. La necessitat de disposar d'un nou model de finançament que doni resposta efectiva al conjunt de drets i competències que aquesta exigeix ha estat una de les idees més fermament expressades en el conjunt de propostes rebudes. La referència més freqüent en aquest cas és la proposta d'un model de finançament similar al del concert basc i la creació d'una agència tributària pròpia. Es considera que el dèficit fiscal que ge-

nera el model actual impedeix que la Generalitat actuï amb més eficàcia en la gestió de prestacions. En general, la majoria de ciutadans i ciutadanes reconeixen que és necessari que Catalunya continuï contribuint a la solidaritat financera amb la resta de l'Estat, si bé alguns consideren que caldria eliminar-la o reduir-la. En tot cas, hi ha acord sobre la necessitat de replantejar-ne els termes, la proporcionalitat, l'horitzó temporal, la transparència i el control.

És interessant destacar que les propostes de la ciutadania en aquest bloc han convergit amb el que ha estat el debat polític sobre la necessitat o no d'incloure el model de finançament a l'Estatut. Aquesta interacció ajuda a explicar la inclusió d'un àmbit material que, en principi, no estava clar si havia de quedar recollit en el text estatutari.

3.3 REDEFINIR LES REGLES DEL JOC

L'Estatut també s'ocupa dels principals aspectes organitzatius del territori, de l'Administració pública i de la definició institucional; és a dir, de les regles de joc de la política catalana. Es tracta d'un àmbit que requereix certs coneixements i experiència, que alguns ciutadans i ciutadanes han demostrat amb la seves aportacions.

El conjunt de missatges que fan referència a l'organització administrativa del territori es pronuncien majoritàriament a favor d'una nova organització territorial. Aquest acord, però, no es reproduceix quan s'entra a concretar les diverses opcions possibles: pertinença o no de mantenir la divisió comarcal, supressió de la divisió administrativa provincial, Catalunya província única a efectes de la divisió administrativa estatal o l'establiment de vegueries, són algunes de les opcions més referenciades. En qualsevol cas, es demana que aquest assumpte contribueixi a un reequilibri i una cohesió territorial, aspecte que pren més força a mesura que ens allunyem de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

La ciutadania també reclama una nova llei electoral, en un debat polaritzat entre els que demanen un sistema electoral que garanteixi la representati-

vitat del territori i els que defensen que tots els vots han de tenir la mateixa influència. També es fan algunes referències a l'establiment d'un sistema de llistes electorals obertes i a l'ampliació del dret del sufragi a majors de 16 anys i a immigrants.

Es reconeix la tasca desenvolupada pels ajuntaments en aquests darrers 25 anys –sobretot en les xerrades i els tallers de debat, celebrats fora dels grans nuclis de població– i se'n reclama molt més protagonisme; és a dir, la descentralització de competències envers el món local i l'augment del seu finançament. També s'esmenta la necessitat d'un reconeixement més gran de les entitats municipals descentralitzades i el seu accés a òrgans de decisió supramunicipals.

Pel que fa a les institucions centrals del nostre sistema polític –Govern i Parlament–, els ciutadans i ciutadanes demanen més control i limitacions per exercir la funció executiva i la representació política (augmentar el règim d'incompatibilitats i inelegibilitats, limitació dels mandats del president de la Generalitat i altres càrrecs, possibilitat d'avaluar periòdicament mitjançant les urnes la gestió de l'executiu, etc.). En certa manera, aquests requeriments també es fan extensius a una Administració pública que es vol més eficient, més transparent, més coordinada i més propera a la ciutadania. S'incideix, especialment, en la necessitat d'evitar les duplicitats de competències i de les demarcacions organitzatives, i es proposa per evitar-ho que la Generalitat sigui Administració única a Catalunya (sens perjudici de les atribucions del món local).

En matèria de relacions institucionals, s'advoca, principalment, per aprofundir en els lligams amb la resta de territoris de parla catalana, amb els que formen l'anomenada Euroregió Pirineus Mediterrània i amb la Unió Europea.

Al contrari del que es podria pensar, doncs, els ciutadans i ciutadanes són conscients dels aspectes organitzatius i institucionals, i del valor que aporta l'Estatut a la millora del funcionament del Govern i de l'Administració.

3.4 CATALUNYA ÉS UN NACIÓ. CATALUNYA HA DE SER...

La immensa majoria de les aportacions que s'han referit als aspectes identitaris defineixen que Catalunya és una nació i que així ha de ser reconegut explícitament a l'Estatut. Ara bé, a partir d'aquí la controvèrsia gira al voltant del seu estatut jurídic i polític envers l'Estat espanyol: un estat independent, un estat confederat amb Espanya, un estat federal espanyol, un estat federat en el marc dels Països Catalans, una comunitat autònoma com és actualment, etc.

En qualsevol d'aquestes opcions, però, i aquí tornem a un espai d'acord majoritari, la ciutadania demana la configuració d'Espanya com un autèntic estat plurinacional. Cal esmentar, finalment, la reclamació del dret a l'autodeterminació, la centralitat i la protecció especial de la llengua com a element bàsic d'identitat i les demandes de bones disposicions en relació amb el fet diferencial català a través de símbols com ara: la matriculació de vehicles amb el distintiu de Catalunya, el domini *.cat* a Internet o la redacció multilingüe del DNI.

L'alta freqüència d'aportacions en aquest bloc temàtic –compatible amb preocupacions més quotidianes– demostra que la ciutadania, encara que sigui intuïtivament, distingeix entre el que anomenem *estatut interior*, entès com un pacte entre la ciutadania i les institucions de govern de Catalunya, i *estatut exterior*, el pacte que s'estableix entre Catalunya i Espanya, i que tots dos són importants en aquest procés de canvi.

CAPÍTOL V

El compromís i les aportacions de la societat civil

1. INTRODUCCIÓ

En aquest capítol, tal com anticipàvem en l'anterior, volem presentar els resultats del procés participatiu, però centrant-nos en les aportacions que van elaborar les entitats, les institucions i les associacions de la societat civil catalana. A diferència de les aportacions individuals, més genèriques i formulades en termes de preocupacions, la societat civil organitzada va focalitzar les aportacions en els diferents àmbits sectorials que representen, alhora que, atès que disposen d'un més gran coneixement especialitzat en cada àmbit, van ser capaces de formular-les en termes propositius. Els resultats del procés participatiu que tot seguit presentarem, per tant, són més concrets i més immediatament traslladables al text estatutari.

Cal recordar, a més, que les aportacions de la societat civil organitzada han estat rebudes a través de dues vies: una de bilateral i una altra de multilateral. La via bilateral ha comportat dur a terme més de cent setanta-cinc reunions amb entitats molt diverses, a les quals oferíem suport i assessorament a canvi que desenvolupessin un procés de debat intern i que ens fessin arribar un document recollint les seves inquietuds, expectatives i propostes respecte del nou Estatut. Vam rebre dins el termini fixat (novembre de 2004) unes setenta-cinc aportacions per escrit, mentre que els mesos següents va continuar un degoteig d'aportacions fora de termini –però que de totes maneres anàvem incorporant– fins situar-nos per sobre del centenar.

La via multilateral consistia a organitzar jornades temàtiques, en les quals no rebíem les aportacions d'una entitat concreta, sinó que convidàvem moltes entitats a debatre algun aspecte concret de l'Estatut. D'aquesta manera, es van organitzar diverses jornades (sobre immigració, medi ambient i sostenibilitat, empresa, societat del coneixement i noves tecnologies, drets i llibertats, llengua i justícia) que van convocar representants de gairebé tres-centes entitats i institucions catalanes. Cadascuna d'aquestes jornades generava unes conclusions en què es recollien per escrit les aportacions i els continguts dels debats duts a terme.

En l'informe que es va lliurar a la Ponència Parlamentària responsable de redactar la proposta de nou Estatut, es resumien els continguts de totes les aportacions rebudes, tant bilateralment com multilateral. En aquest capítol no les reproduïrem, ja que desbordarien les nostres possibilitats, però intentarem oferir-ne una síntesi dels continguts principals, agrupats temàticament. Aquesta visió temàtica de l'Estatut, a més, és de gran utilitat per mostrar que el nou text que no neix del món de les abstraccions jurídiques, sinó que incorpora aspectes molt tangibles, que arrela en la realitat ocupant-se de les qüestions que preocupen a la *gent real*.

A l'hora de fer una síntesi, tampoc no hem volgut incorporar l'àmplia diversitat de temes que han anat apareixent i que, d'una o altra manera, queden recollits en el text estatutari. Hem optat, en canvi, per establir vuit grans àmbits temàtics, que no són exhaustius, però que ens permeten connectar amb els temes més comprensibles per a la ciutadania, els més esmentats en el procés participatiu i els que, de fet, conformen l'esquelet de la part menys tècnica (deixem fora aspectes institucionals) del redactat del nou Estatut. Aquests vuit àmbits temàtics són:

- Estatut i àmbit economicolaboral
- Estatut i benestar social
- Estatut i medi ambient
- Estatut i societat del coneixement

- Estatut i immigració
- Estatut, aprofundiment democràtic i modernització administrativa
- Estatut i llengua
- Estatut, Estat espanyol, Europa i el món

2. ESTATUT I ÀMBIT ECONOMICOLABORAL: INNOVACIÓ, RESPONSABILITAT I COMPETITIVITAT

Les propostes i expectatives en aquest àmbit han estat molt diverses. Els sindicats i les organitzacions empresarials van concentrar les seves aportacions en aquest punt, tot i que també vam comptar amb opinions del món de l'economia social, del tercer sector, d'entitats vinculades al benestar social, o de col·legis professionals. A més, vam celebrar una jornada que, amb el títol Estatut i Empresa, va aplegar uns cinquanta assistents provinents de diferents àmbits del món econòmic i laboral.

D'entrada, les moltes i diverses visions coincideixen en l'opinió que el nou Estatut ha d'atorgar a la Generalitat un paper central en el foment de l'activitat econòmica, la generació d'ocupació de qualitat i la promoció de la competitivitat. La ciutadania demana que la Generalitat ha de poder convertir-se en l'actor central del foment de l'activitat econòmica, fent de la formació i de la innovació els motors per crear ocupació de qualitat i per millorar la competitivitat de les empreses.

A partir d'aquest reconeixement genèric, els diferents participants especifiquen els principis que hauria de recollir el nou Estatut com a guia per a les polítiques econòmiques i laborals a Catalunya. Entre els més esmentats, podem destacar:

- Afavorir la competitivitat a través de millores en les infraestructures, en el sistema de finançament i en la mateixa organització i eficiència de l'Administració autonòmica.

- Establir un marc català de relacions laborals, la qual cosa equival a disposar de totes les competències executives en matèria laboral, d'un marc propi per a la negociació col·lectiva i d'una instància de concertació social, com ara un tribunal laboral de Catalunya. Es reconeix d'aquesta manera el paper i la participació dels actors econòmics i laborals en les polítiques de la Generalitat.
- Apostar per les persones emprenedores, la innovació i les noves tecnologies com a garanties per al desenvolupament d'una economia del coneixement del segle XXI. A banda, es vol apostar per un model econòmic, social i ambientalment responsable.
- Finalment, en contraposició al silenci de l'Estatut de 1979, es vol que el nou text reconegui el paper que en la construcció d'un país cohesionat i equilibrat tenen les petites i mitjanes empreses, l'economia social i les cooperatives.

Aquests principis generals es corresponien, i ara no podem entrar en gaire més detalls, amb la reivindicació d'uns drets i unes competències que en recollissin els trets fonamentals. Així, d'una banda, es considera essencial que en el marc d'un títol potent dedicat als drets i deures, el nou Estatut reculli referències explícites a aspectes com ara els drets laborals, la llibertat empresarial, la conciliació de la vida familiar amb la laboral, la formació permanent, les prestacions en situacions d'atur, o la seguretat en el treball.

D'una banda, en l'àmbit competencial cal destacar que, tot i reconèixer que l'Estat disposa de la competència exclusiva en l'àmbit de les relacions laborals, es reclama blindar la competència executiva en la matèria per tal de facilitar la creació d'una mena de “finestreta única” que permeti millorar-ne l'exercici. Aquest blindatge ens ha de permetre detallar aspectes materials de la competència com ara les polítiques actives d'ocupació, la intermediació laboral, la potestat sancionadora, o les qualificacions professionals. A més, es reclama una funció pública inspectora pròpia, ja que sense aquesta és molt difícil ser eficient en l'exercici de la competència en seguretat i riscos laborals.

Encara en l'àmbit competencial, són molt freqüents les referències a la Seguretat Social. Hi ha acord sobre la necessitat de mantenir la caixa única, mentre que, en canvi, s'insisteix tant a assegurar certa capacitat –compartida– per ordenar el sistema a Catalunya, com a garantir el blindatge de la competència executiva, és a dir, la gestió dels serveis del règim econòmic de la Seguretat Social.

En definitiva, es vol que el nou Estatut permeti a la Generalitat dirigir la immersió de l'economia catalana en el segle XXI, apostant alhora per les noves tecnologies, el coneixement, la qualitat ocupacional i la responsabilitat social i ambiental. En un context de globalització econòmica els espais territorials no són irrellevants, sinó que són els referents des dels quals cal aprofitar-ne els avantatges i respondre les seves perversions. Dotar la Generalitat de poder per treballar aquests aspectes, implica reconèixer la seva capacitat per respondre a la globalització i, per tant, per incidir en el progrés i el benestar dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

3. ESTATUT I BENESTAR SOCIAL: VOLEM UN ESTAT DEL BENESTAR CATALÀ!

Com en el cas anterior, han estat moltes i molt variades les entitats que ens han expressat, en aquests mateixos termes, que el nou Estatut serveixi com a marc des del qual definir i afavorir l'Estat del benestar català. Aquest objectiu s'havia de materialitzar en un títol potent de drets i deures, com també en les competències i en el finançament per dur-los a terme.

Bàsicament, allò que demana la societat civil als poders públics és que assumeixin un compromís sobre la qualitat de vida dels catalans i catalanes, com també sobre la provisió de serveis que han de garantir-los-la. Les formulacions poden ser més o menys genèriques, però s'espera que l'Estatut es converteixi en una mena de “promesa”, un compromís per treballar en polítiques d'habitatge, en l'atenció a les persones discapacitades, en la lluita contra la pobresa, en una educació i una sanitat de qualitat, per la cohesió, pel respecte als drets individuals, etc.

Es tracta de dotar de contingut sobre ciutadania un instrument de polítics; és a dir, de convertir allò que era bàsicament un pacte entre les elits polítiques catalanes i les espanyoles (l'Estatut de 1979) en un pacte –quasi-constitucional– entre els poders públics i la ciutadania. És per això que els títols que tracten sobre els principis i drets són tan importants, perquè representen el compromís, l'aposta, la promesa que dota de contingut un Estatut que, a més de ser un pacte polític, es converteix en un pacte social. I l'element bàsic sobre el qual la societat civil catalana vol signar aquest pacte es defineix en termes d'Estat del benestar català. El pacte social ha de quedar recollit en un Estatut que declari la seva vocació de treballar per la cohesió i el benestar social, que reforci les competències que han de canalitzar aquest compromís, i que ens doti dels recursos institucionals i econòmics necessaris per dur-lo a terme.

Aquest pacte té diverses concrecions en funció de qui les formuli, però voldríem destacar la seva expressió en termes de compromís amb determinats col·lectius poblacionals. Quan parlem d'un pacte social estem parlant d'un pacte amb la gent i, més concretament, d'un pacte amb els que són més vulnerables i amb els que necessiten un compromís explícit per garantir-ne la plena ciutadania i dignitat.

- Així, en primer lloc, des de diverses entitats es reclama que l'Estatut reculli el concepte “persones amb discapacitats” i que, d'aquesta manera, faci un reconeixement explícit a la necessitat de treballar per donar suport a les seves mancances. Es reclama que els poders públics han de promoure les condicions per tal de garantir la llibertat i la igualtat de drets per a les persones amb qualsevol tipus de discapacitat, eliminant els obstacles que n'impedeixen o en dificulten l'efectivitat.
- També els representants de la gent gran exigeixen que l'Estatut els reconegui i proclami els principis de dignitat, independència, autorealització, assistència i participació que han de garantir que no seran discriminats i que podran formar part i gaudir de la societat a què pertanyen.

- Les entitats de joves, per la seva banda, consideren que el nou Estatut hauria de fer referència de manera transversal a la joventut, amb esment de temes com l'ocupació i l'habitatge. A banda, davant les dificultats per integrar-se en la societat com a ciutadans i ciutadanes a tots els efectes, reivindiquen la inclusió del dret a polítiques que facilitin la seva emancipació.
- Finalment, tot i que podríem citar altres exemples, els col·lectius de dones també demanen un tractament transversal de les seves necessitats en les polítiques de la Generalitat que permeti incorporar la perspectiva de gènere i garantir la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. També exigeixen que el pacte que representa un nou Estatut reconegui drets específics com ara: viure sense violència, el propi cos, una representació equilibrada en els àmbits públic i privat, o el valor econòmic del treball familiar.

Un Estatut compromès amb polítiques, col·lectius i persones és, tornem a repetir-ho, un Estatut de la gent, un Estatut amb continguts socials. Això és el que interessa a la societat civil catalana i el que aquesta reclama als polítics que en són responsables de la redacció.

4. ESTATUT I MEDI AMBIENT: IMPREGNAR L'ESTATUT DE SENSIBILITAT AMBIENTAL I SOSTENIBILITAT

Durant el procés de debat han estat diverses les aportacions tant d'entitats específicament dedicades al medi ambient com d'altres més genèriques, però que també expressaven inquietuds en aquest àmbit. Així mateix, es va organitzar una jornada específica sobre Estatut i Medi Ambient, amb l'assistència d'un centenar de persones en representació d'un nombre similar d'entitats i institucions. Totes les aportacions rebudes coincidien, com a mínim, en l'oportunitat d'impregnar el nou Estatut de sensibilitat a l'entorn de la sostenibilitat per tal de convertir-lo en una peça jurídica innovadora i actual des de la perspectiva del medi ambient.

La incorporació de la sostenibilitat a l'Estatut s'emmarca en la voluntat de dotar la societat catalana de conceptes i valors de referència emergents. Cal, se'ns manifesta, que l'Estatut faci un reconeixement explícit a la sostenibilitat; una opció de país que es justifica per responsabilitat, visió de futur i, també, vocació europea.

Més específicament, es demana que el nou text estatutari reconegui –respecte del medi ambient i la sostenibilitat– els principis de la transversalitat, precaució, prevenció, corresponsabilitat i transparència. Es tracta, en qualsevol cas, d'aconseguir que la sostenibilitat sigui un concepte clau a l'hora de definir les estratègies econòmiques i socials de futur. Cal doncs, que es produeixi una impregnació transversal del conjunt de les polítiques públiques; integrant els conceptes d'eficiència, consum responsable i ús racional dels recursos com a factors essencials en la definició de les diferents polítiques sectorials de la Generalitat. Amb aquesta finalitat es reclama reconèixer les partides socials i ambientals en el balanç econòmic, afavorir la internalització de les externalitats socials i ambientals, incorporar la cohesió social en el terreny de la sostenibilitat, i abordar des del sistema el model territorial i urbanístic, amb les seves derivades en termes de mobilitat i transport.

A banda d'aquests principis generals, en el debat sobre el nou Estatut també han proliferat les demandes adreçades a incorporar drets específics al medi ambient i el deure a la preservació de l'entorn. Entre els drets reclamats s'esmenten els drets al paisatge i al patrimoni natural, a la mobilitat sostenible, a la protecció dels animals, a una energia suficient i sostenible, a l'accés al medi natural, o a la participació i la informació. Dit d'una altra manera, tothom hauria de disposar del dret a gaudir d'un medi ambient segur, saludable i de qualitat, així com hauria d'assumir el deure de conservar-lo.

Una altra qüestió és el debat sobre com assegurar l'exercici d'aquests drets. Les aportacions al respecte han estat molt diverses, però ara potser allò que més interessa destacar és la importància de disposar d'un marc competencial i financer que permeti l'efectivitat dels drets. Així, sense en-

trar en detalls, ens han fet arribar propostes per blindar les competències sobre les conques hidrogràfiques, l'aplicació de la normativa europea, la declaració d'impacte ambiental, les costes, els recursos energètics, la mineria, la fiscalitat ambiental o el desplegament del protocol de Kyoto.

Tot plegat, principis, drets i competències han de contribuir a aconseguir no només que la sostenibilitat estigui present a l'Estatut, sinó que l'Estatut sigui sostenibilista. Això hauria de ser una aposta estratègica i no una simple incorporació d'una competència o d'una afirmació retòrica. L'Estatut, en tant que compromís respecte a un determinat escenari de futur, hauria d'incorporar la sostenibilitat com a peça clau per a totes les polítiques que han de dissenyar i construir la Catalunya del segle XXI.

5. ESTATUT I SOCIETAT DEL CONEIXEMENT: EDUCACIÓ, INNOVACIÓ I NOVES TECNOLOGIES

Des del Consell Escolar de Catalunya, el marc unitari de la comunitat educativa, les universitats, el món empresarial, els sindicals i la majoria de les entitats de la societat civil catalana es manifesta la necessitat de convertir el nou Estatut en el punt d'arrencada cap a la incorporació de Catalunya a la societat del coneixement. La Jornada sobre Estatut i Societat del Coneixement es va orientar en aquesta direcció. Podem resumir-ne les aportacions principals a partir de tres eixos:

- La producció i la transmissió del coneixement: cal reforçar la possibilitat de crear un sistema universitari català que desenvolupi aquestes funcions amb capacitat per relacionar-se amb Europa, acreditar qualitats, gestionar beques, fixar programes, establir models propis de gestió universitària, etc. Per avançar en aquesta direcció, cal dotar-se de competències i recursos financers. També cal tenir clara la voluntat estratègica d'una aposta que ha de servir-nos per convertir Catalunya en una Euroregió d'R+D+I. Finalment, com a base d'aquest model universitari i científic, es recorda la importància d'un ense-

nyament escolar de qualitat, aspecte en què també es diagnostiquen greus dèficits.

- La innovació i la transferència tecnològica: calen figures, capacitats i competències per fomentar la recerca i, sobretot, per vincular-la amb el món econòmic i laboral. Són aquests ponts els que han de permetre crear una economia del coneixement, basada en el valor afegit i amb capacitat per conduir-nos amb certes garanties cap al segle XXI.
- La generalització de les TIC de manera que s'eviti la fractura digital i es garanteixi el dret de tothom a l'accés, a la formació i a la informació. És a dir, cal valorar l'impuls cap a la societat del coneixement en termes socials; mesurant la seva capacitat no només per generar creixement econòmic, sinó també una societat més justa i cohesionada. És en aquest sentit que es posa l'èmfasi a no generar noves desigualtats vinculades a l'anomenada fractura digital.

D'entrada, per tant, les aportacions rebudes consideren essencial que s'expliciti l'aposta estratègica de Catalunya per vertebrar un model de societat basada en el coneixement. A partir d'aquesta declaració genèrica, el nou Estatut hauria de proclamar aquesta aposta, plasmar-la en un conjunt de drets i principis d'actuació, i d'assumir i blindar les competències en matèries com ensenyament, universitats i recerca o propietat intel·lectual.

- Si ens centrem específicament en l'ensenyament, tant universitari com no universitari, la primera demanda fa referència al fet que sigui explícitament reconegut com a prioritat nacional en el mateix títol preliminar. A banda, es considera oportú que el nou Estatut reculli, encara que sigui genèricament, la dimensió social i democràtica de l'educació.
- A partir d'aquí, un segon bloc de demandes s'adrecen a reconèixer drets com ara: disposar d'escola pública i de qualitat, de beques i d'ajuts necessaris per accedir a l'ensenyament, de formació al llarg de tota la vida, el dret dels pares a escollir l'escola per als seus fills i filles, a participar i a col·laborar amb el sistema educatiu, etc.

- Pel que fa a les competències en ensenyament, tant universitari com no universitari, la idea central és que la Generalitat sigui capaç de desenvolupar un model educatiu propi i que, per tant, disposi d'un redactat competencial suficientment precís i garantit com per aconseguir-ho.

Si en alguna cosa estan d'acord tots els observadors de la realitat actual, cada vegada més complexa, és en la importància del coneixement. Sense coneixement i, per tant, sense educació i recerca, no estarem preparats per al segle XXI; no progressarem econòmicament ni estarem en disposició de construir una societat cohesionada socialment. Reconèixer-ho en el nou Estatut de Catalunya vol dir reconèixer la realitat i preparar-se per afrontar-la. Abans hem esmentat l'aposta estratègica pel coneixement que es reclama al nou Estatut, tot i que potser seria millor parlar d'una necessitat vital.

6. ESTATUT I IMMIGRACIÓ: UNA DE LES PRINCIPALS RAONS PER FER EL NOU ESTATUT

Aquest ha estat indubtablement un dels temes estrella, tant entre les aportacions col·lectives com entre les individuals. Aquest protagonisme és lògic i serveix com a mesura de connexió entre un text jurídic com l'Estatut amb les preocupacions reals de la ciutadania. Cal destacar que els plantejaments que ens han arribat des de la societat civil (Coordinadora d'Entitats d'Immigrants, CITE de CCOO, Secretaria per a la Immigració o els més de cent participants en la Jornada Estatut i Immigració), tot i no ser unànimes, mostren una gran coincidència en les opinions a favor de reforçar la integració i l'atenció als immigrants. Han estat minoritàries, en canvi, les aportacions que parteixen d'una visió negativa de la immigració.

A l'hora de concretar la manera d'incorporar aquesta preocupació per la immigració en el nou Estatut, hem recollit aportacions referides, com a mínim, a quatre aspectes diferenciats:

- En primer lloc, de manera genèrica, es reclama al nou Estatut una declaració simbòlica que faci referència a Catalunya com a terra d'acollida; que faci explícit el reconeixement de la multiculturalitat, el pluralisme i la diversitat; que prevegi el laïcisme com a valor central; i que incorpori el reconeixement de les aportacions de la immigració.
- A partir d'aquests elements més declaratius, en segon lloc, des de la societat civil catalana s'esmenten també els principis concrets que caldria incorporar al text estatutari. Aquests principis han de servir de compromís públic i de guia estratègica per abordar assumptes com ara la no discriminació i la lluita contra la xenofòbia i el racisme, la integració dels immigrants, o la igualtat d'oportunitats.
- En tercer lloc, en relació amb els drets, es demana que el nou Estatut reculli la plena igualtat de drets de ciutadania per als immigrants. Aquests drets es reclamen per als àmbits civil, social, econòmic i polític. En aquest darrer aspecte és on trobem més polèmica, ja que comporta una redefinició del concepte de ciutadania que quedaria fora de l'abast de l'Estatut.
- Finalment, quant a les competències, les demandes es poden agrupar en tres grans categories: (1) competències d'entrada (capacitat per fixar contingents, atorgar vises, reagrupaments, etc.); (2) competències d'acollida (adaptar les estructures dels serveis de benestar, reconèixer titulacions o donar suport lingüístic en funció de la diversitat i les necessitats); i (3) competències d'estada (integració, permisos laborals, polítiques contra el racisme, etc.).

Com en el cas del medi ambient, allò que de fet es reclama al nou Estatut és que s'impregni de sensibilitat envers una realitat que s'ha transformat. El fenomen de la immigració no és un problema a gestionar conjunturalment, sinó un nou tret definidor de la nostra realitat. Cal, per tant, incorporar-lo i que, en l'aspecte que ara ens ocupa, l'Estatut en reconegui l'existència i ofereixi els referents legals per incorporar-lo en el nostre marc social, polític i econòmic. No es tracta, per tant, de fer un article de l'Estatut *per als* immigrants, sinó que l'Estatut també sigui *de*ls immigrants.

7. ESTATUT, APROFUNDIMENT DEMOCRÀTIC I MODERNITZACIÓ ADMINISTRATIVA

La societat catalana és conscient de la importància de disposar d'una bona Administració, ja que sense aquesta es fa molt difícil tant el progrés econòmic com el benestar social. De fet, és un lloc comú pensar que el grau de competitivitat i de cohesió d'una societat depèn, en bona mesura, de la qualitat de les seves estructures administratives i governamentals. En aquest sentit, han estat moltes les aportacions que han reclamat que el nou Estatut doni cobertura i reconeixement a la necessitat, d'una banda, de fer les coses bé (modernització administrativa) i, d'una altra, de fer-les d'una altra manera (amb més participació i implicació de la ciutadania).

Quant al primer aspecte, diversos col·legis professionals, associacions empresarials, sindicats i altres entitats –especialment l'Associació Catalana de Gestió Pública– han considerat, doncs, que el nou Estatut hauria d'assumir compromisos vinculats amb la millora i la modernització de l'Administració pública. Aquesta és, des de la seva perspectiva, una assignatura pendent que proposen incorporar en el text estatutari a través de referències en els principis organitzatius de la Generalitat, en l'apartat de drets i en l'àmbit competencial.

Així, partint de l'atribució de la competència exclusiva sobre l'organització de l'Administració pròpia, en el debat s'han suscitat diversos principis i/o drets que el nou Estatut hauria de recollir per tal de comprometre's amb el procés de millora i modernització administrativa:

- Tenir el dret a uns serveis públics de qualitat.
- Retre comptes a la societat i als seus representants, i assumir responsabilitats.
- Incorporar la capacitat de la societat civil per mantenir i incrementar l'abast de la prestació de serveis de qualitat a la comunitat.
- Garantir una segona descentralització cap a les institucions del món local.

- Principis esmentats: objectivitat, legalitat, eficàcia, eficiència, economia, transparència, descentralització, desconcentració, coordinació, mèrit, etc.
- Avançar en la separació entre centres de decisió política i centres d'execució i de gestió de la despesa.

En general, la ciutadania i les seves organitzacions avaluen l'Administració des d'estereotips bàsicament pejoratius i, per tant, reclamen que el nou Estatut pugui convertir-se en el punt d'arrencada de la seva transformació eventual. Al marge d'aquestes reclamacions genèriques, però, hem recollit diverses aportacions més específiques. Destaquem les que han aparegut amb més freqüència:

- Reclamar la competència exclusiva en matèria de personal funcionari públic de l'Administració de la Generalitat i de l'Administració local.
- Preveure incompatibilitats dels membres de l'Administració per assegurar la transparència en la gestió (per exemple, amb negocis privats, amb altres càrrecs públics o electius, etc.).
- Esmentar especialment l'elaboració d'un codi ètic per als servidors públics i la professionalització dels directius.
- Limitar el mandat del president de la Generalitat i dels alts càrrecs del Govern a dues o tres legislatures.
- Determinar que els càrrecs d'elecció directa i/o indirecta siguin revocables.
- Reconèixer la Generalitat com a Administració única a Catalunya.
- Disposar de competències exclusives sobre l'organització de l'Administració pública pròpia de Catalunya.

En relació amb la necessitat d'incorporar nous estils i noves maneres de fer, moltes entitats del tercer sector i del món associatiu, en general, han reclamat mecanismes d'aprofundiment en la democràcia participativa per tal de poder involucrar-se més activament en les decisions i les actuacions

governamentals i administratives. En aquest sentit, també s'apunta la necessitat de reconèixer el món associatiu del tercer sector i d'incorporar-lo formalment en els espais de presa de decisions.

Tractant aspectes més concrets, hi ha, en primer lloc, una reclamació de drets polítics que s'ha manifestat de maneres molt diverses:

- Dret al sufragi actiu per a totes les persones, també per als immigrants.
- Dret a participar i a decidir sobre els afers públics.
- Dret a la participació.
- Dret dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya a expressar la seva voluntat col·lectiva a través de referèndums i/o consultes populars.
- Dret a la informació i la participació ciutadana en l'àmbit mediambiental.
- Dret a participar i decidir sobre les pròpies necessitats de producció i consum.
- Dret a la presentació d'iniciatives legislatives populars.

En segon lloc, aquests drets haurien d'anar acompanyats del compromís dels poders públics envers la participació de la ciutadania i de les entitats de la societat civil. Aquesta idea també s'ha expressat de diferents maneres:

- Fomentar i potenciar els mecanismes de participació ciutadana.
- Garantir la participació del moviment associatiu femení, juvenil, de la gent gran, etc.
- Aplicar els principis de transparència i participació.
- Establir mecanismes de democràcia deliberativa.

Finalment, s'ha reclamat que aquests drets i principis trobin reflex instrumental en competències, especialment pel que fa a la convocatòria de consultes populars i a la incorporació d'altres instruments i de processos de participació ciutadana.

En definitiva, la societat civil catalana ens ha demanat que s'aprofiti el nou Estatut per comprometre'ns en la modernització administrativa i en la democratització de les institucions públiques, per tal de millorar la transparència i la capacitat de retre comptes i d'assumir responsabilitats que, segons moltes opinions, afavoriria la millora del clima i la cultura democràtica del país.

8. ESTATUT I LLENGUA: EL CATALÀ S'IGUALA AL CASTELLÀ, TOTHOM TÉ EL DRET A PARLAR-LO I EL DEURE DE CONÈIXER-LO

Aquest ha estat un tema recurrent en la majoria de les aportacions rebudes. Així mateix, des de la Direcció General de Participació Ciutadana, amb la col·laboració de l'Observatori de la Llengua Catalana i d'Òmnium Cultural, es va organitzar la Jornada sobre Estatut i Llengua que va permetre obtenir elements de reflexió i, també, propostes específiques per al redactat del nou Estatut.

Les aportacions i preocupacions rebudes han estat, doncs, molt diverses i han apuntat un ampli ventall d'aspectes, entre els quals destaquem:

- La consideració del català amb mateix rang jurídic que el castellà: dret a usar-lo i deure de conèixer-lo.
- La declaració del català llengua nacional o comuna.
- La unitat de la llengua catalana, respectant-ne la diversitat.
- Els poders públics han de promoure i protegir el català en tots els àmbits, posant l'èmfasi en l'ús en l'àmbit de la justícia i entre el personal funcionari de l'Estat a Catalunya.
- La promoció del català internacionalment.
- El dret a poder viure plenament en català.

- L'oficialitat de la llengua occitana-aranesa a la Vall d'Aran.
- La Generalitat ha de disposar de la competència exclusiva sobre règim lingüístic.
- La normalització de la presència del català al món de l'empresa.
- L'etiquetatge de productes.
- L'atenció en català.
- La programació als mitjans de comunicació social, el doblatge de pel·lícules i la traducció de llibres.
- El català com a llengua d'acollida i d'integració per als nouvinguts.
- El foment del poliglotisme.
- El català com a llengua de totes les institucions a Catalunya.
- El català, llengua vehicular de l'ensenyament.
- El paper de l'Institut d'Estudis Catalans com a autoritat lingüística.

Tots aquests aspectes i altres van ser abordats de manera sistemàtica en la Jornada sobre Estatut i Llengua. Aquesta Jornada, que va culminar amb la presentació d'una proposta articulada, va iniciar-se amb una avaluació de les possibilitats que obria la redacció d'un nou Estatut per avançar en el terreny lingüístic, prenent en consideració que la Constitució espanyola remet a l'Estatut per saber quina llengua o quines llengües seran oficials a Catalunya i com serà –quin abast tindrà– aquesta oficialitat. L'Estatut, per tant, pot assumir com a competència exclusiva la regulació dels usos de les llengües oficials.

D'acord amb els objectius generals de millorar el reconeixement dels drets lingüístics de la ciutadania de Catalunya i d'assegurar una base legal més adequada per avalar les polítiques que han de menar cap a la plena normalització del català a Catalunya (i de l'aranès a l'Aran), es va proposar

elevant a rang estatutari el contingut bàsic de la normativa aprovada pel Parlament de Catalunya. Així, es feia referència expressa als continguts de la Llei de política lingüística, la qual, d'altra banda, compta amb l'avantatge de ser un marc sòlid de consens polític a Catalunya.

En matèria lingüística, per tant, el nou Estatut hauria de ser prou ampli i detallat, per tal d'evitar el perill que la situació jurídica dels drets lingüístics dels catalans i catalanes pogués empitjorar en funció de qualsevol circumstància que hi pogués haver en el futur. D'aquí que el concepte clau de tota la proposta sigui el de "blindatge".

En termes de contingut, els elements bàsics de la proposta són els següents: la definició de la llengua catalana, les llengües oficials a Catalunya, els drets i deures lingüístics, els principis rectors de l'actuació de la Generalitat de Catalunya, la unitat de la llengua catalana i la seva autoritat lingüística, el paper de l'Administració central de l'Estat i, finalment, el reconeixement, la protecció i l'oficialitat de l'aranès. Aquests epígrafs són, doncs, els que conformaven l'esquelet de les demandes de la societat civil respecte de la llengua. Cal advertir, però, que encara que fos de manera minoritària, algunes entitats –com ara la Federació d'Entitats Culturals Andalusos a Catalunya– també ens va fer arribar la seva preocupació per una eventual marginació del castellà a Catalunya.

9. ESTATUT, ESTAT ESPANYOL, EUROPA I EL MÓN

L'Estatut és una norma jurídica que defineix el grau d'autogovern de Catalunya; d'un autogovern, però, que s'exerceix en un món cada cop més global i interconnectat. L'Estatut es fa per als catalans i catalanes amb l'objectiu que visquin i es desenvolupin en el món. Aquesta mena de reflexions són les que han provocat que moltes entitats –entre les que destaquen, per la seva vinculació temàtica, el Centre UNESCO a Catalunya, CIEMEN o el Patronat Català Pro-Europa– hagin manifestat la necessitat que el nou Estatut es preocupi per les relacions i per la presència de Catalunya en els escenaris espanyol, europeu i internacional.

En primer lloc, en l'escenari espanyol, es considera que un cop afirmada i definida la titularitat de les competències autonòmiques, resulta necessari establir la manera com la Generalitat es relaciona amb les altres instàncies del Govern de l'Estat. Caldrà, consegüentment, que el nou Estatut abordi els aspectes següents:

- El tipus de relacions que s'han d'establir entre la Generalitat i l'Estat, així com la definició dels instruments i mitjans per canalitzar-les.
- L'establiment i la definició d'una comissió bilateral amb l'Estat i d'un espai de relacions multilaterals amb altres comunitats autònomes.
- Finalment, caldria preveure la relació amb altres comunitats autònomes, a través de convenis de col·laboració o espais diversos de cooperació en assumptes d'interès comú.

D'altra banda, no només es reclamen espais de relacions, sinó també espais de presència –i, per tant, d'influència, de veu– en institucions i procediments de presa de decisions de l'Estat que puguin afectar els interessos de Catalunya. En concret, s'esmenta la possible participació de la Generalitat en el Tribunal Constitucional, el Senat, el Banc d'Espanya o la Comissió del Mercat de Valors.

En segon lloc, en l'escenari europeu es reclama que el nou Estatut reconegui de manera expressa el dret de la Generalitat a participar en els assumptes europeus que l'afecten. Aquesta participació s'ha de donar en dues direccions:

- En l'anomenada fase ascendent; és a dir, en l'elaboració de les decisions sobre temes que afecten Catalunya i sobre els que Catalunya té competències.
- En fase descendent: és a dir, en l'execució de les polítiques comunitàries i en la gestió dels seus recursos.

Adicionalment, s'han reclamat temes més concrets com ara que Catalunya pugui ser circumscritció en les eleccions al Parlament europeu, que

es treballi pel reconeixement del català a Europa, la participació catalana en institucions europees, o la possibilitat d'adreçar-se al Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

Finalment, respecte de l'escenari internacional, es reclama el reconeixement de la capacitat d'acció exterior de la Generalitat, pràcticament absent en l'Estatut de 1979. Aquest reconeixement hauria de permetre a Catalunya estar present i tenir veu en institucions internacionals, obrir delegacions a l'exterior, incorporar-se a tractats o convenis internacionals o treballar per projectar-se internacionalment.

Les demandes fetes sobre aquests tres escenaris, en definitiva, representen tant la voluntat d'estar en els espais en els quals es prenen decisions que afecten Catalunya com el reconeixement que avui no n'hi ha prou amb identificar competències i tancar-les en el calaix d'una institució. Només establint espais de relació podrem governar en un món cada cop més complex i interconnectat. Aquesta no és una opció política, sinó una realitat que el nou Estatut ha de recollir.

CAPÍTOL VI

Del Govern a la societat civil, el retorn del procés participatiu

1. INTRODUCCIÓ

En el primer capítol hem dibuixat un esquema amb els tres eixos del procés participatiu: comunicació (del Govern a la ciutadania), participació (de la ciutadania al Govern) i presa en consideració (del Govern al Parlament). Aquestes tres fases conformen el que podríem anomenar el cor del procés participatiu. Ara bé, no esgoten les actuacions que la teoria recomana i considera essencials per al desenvolupament d'un procés participatiu amb èxit. Hi manca un quart eix, del Govern a la societat civil, que hem anomenat de retorn del procés participatiu i que, bàsicament, consisteix a explicar als participants què ha passat amb les seves opinions i aportacions. No es tracta només de sintetitzar i fer públiques les demandes de la ciutadania en un document, com vam fer en la segona fase, sinó que en aquest punt del procés cal acarar el text finalment aprovat amb les inquietuds i opinions de la ciutadania.

Enteníem que els participants podrien arribar a acceptar que les seves opinions, en cas de ser rebutjades per la Ponència Parlamentària, no fossin incorporades al text del nou Estatut. En canvi, creïem que allò que no acceptarien és que no se'ls oferís cap explicació, que semblés que el procés participatiu havia estat una mena de ritu participatiu, però que en realitat no se'ls havia escoltat. Retornar els resultats del procés als participants és cabdal, ja que demostra que se'ls ha escoltat i que se'ls contesta, tant per explicar que determinades demandes han estat assu-

mides com que altres, per les raons que sigui, no ho han estat. En aquesta fase, doncs, ens disposàvem a donar explicacions a la ciutadania, a assumir el que més endavant anomenarem l'exercici de la responsabilitat pública.

2. LA NEGOCIACIÓ POLÍTICA S'INTENSIFICA

Abans d'entrar en l'explicació de la fase de retorn, convé retrocedir fins al 17 de novembre de 2004, data en la qual es va lliurar l'informe de síntesi de les aportacions ciutadanes a la Ponència Parlamentària. A partir d'aquest moment, que pràcticament va coincidir amb la trobada de líders polítics al castell de Miravet, es van intensificar els treballs de redacció de la proposta de reforma de l'Estatut.

La Ponència Parlamentària treballava a partir de textos proporcionats per l'Institut d'Estudis Autònoms, els quals s'esmenaven com a conseqüència de la dinàmica dels debats i les negociacions entre els representants dels diferents partits polítics de l'arc parlamentari català. Durant aquest període, calia mantenir escrupolosament tant el respecte als procediments com l'honestedat del procés participatiu. És a dir, d'una banda, no podíem interferir en el debat dels representants de la sobirania popular, legítims propietaris de la funció legislativa, i, d'una altra, una vegada lliurats els resultats del procés participatiu, calia explicar a la ciutadania que aquest havia acabat i que els canals de participació que havíem desenvolupat havien deixat de funcionar. Amb el lliurament de l'informe de resultats a la Ponència Parlamentària, el procés de debat social va deixar pas al debat polític.

Sis mesos després, el 17 de maig de 2005, el Parlament de Catalunya va fer públic un document que recollia els resultats dels treballs duts a terme en primera lectura per la Ponència Parlamentària. Aquest document, de caràcter provisional, incloïa els acords articulats, unànimes o majoritaris, en funció de cada tema i matèria, i les reserves o discrepàncies que

els grups parlamentaris havien expressat formalment en les reunions de la Ponència. El text també incorporava algunes observacions jurídiques i de tipus formal i encàrrecs a l'Institut d'Estudis Autònoms per millorar la coherència tècnica i jurídica de la redacció definitiva.

3. EL DEBAT POLÍTIC I SOCIAL COMPARATS

El text de primera lectura, doncs, constituïa la primera oportunitat per comparar les aportacions de la ciutadania i la proposta elaborada pels responsables polítics. Per realitzar aquesta tasca de forma sistemàtica, es va elaborar un informe en què s'identificaven trenta-cinc temes (medi ambient, immigració, joventut, institucions, llengua, cultura, etc.) i, per a cadascun d'aquests, es feia una comparativa entre allò que havia demandat la ciutadania i allò que deia el text de primera lectura.

A principis de juliol de 2005, es va fer pública la proposta de reforma de l'Estatut, elaborada per la Ponència Parlamentària. Es tractava d'un document de cent quaranta-cinc pàgines que incloïa el text articulat (dossiers divuit articles i setze disposicions) i els vots particulars emesos per cadascun dels cinc grups parlamentaris. Aquest text constituïa la proposta formal de la Ponència Parlamentària i, per tant, era necessari tornar a realitzar una comparació sistemàtica en un nou informe.

A més de publicar aquests documents a Internet perquè tothom qui hagués participat en el procés participatiu pogués veure, fins i tot gràficament, quin havia estat el resultat del debat polític i social, vam tornar a convocar les entitats que havien fet aportacions per tal de donar-los explicacions sobre com havien quedat les seves demandes i reflexions. Durant el període que abraça els mesos de maig a agost i alguns dies del mes de setembre (la proposta de reforma definitiva es va aprovar el dia 30 d'aquest mes), vam celebrar més d'una cinquantena de reunions amb entitats i institucions.

QUADRE NÚM. 1: ENTITATS AMB LES QUALS ES VAN MANTENIR CONTACTES DURANT LA FASE DE RETORN

Associació Catalana de Municipis i Comarques
Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona
CCOO
Col·legi de Secretaris, Interventors i Tresorers d'Administració Local
Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya
Confederació de Cooperatives de Catalunya
Consell Evangèlic de Catalunya
Consell Escolar de Catalunya
Consell de la Gent Gran de Catalunya
Consell Nacional de la Joventut de Catalunya
Consell Nacional de Dones de Catalunya
Coordinadora d'Entitats d'Immigrants
Creu Roja Catalunya
DEPANA
Federació d'Entitats Culturals Andalusos
Federació Catalana d'ONG per la Pau
Federació Cultura de la Pau
Federació de Municipis de Catalunya
Federació APPS
FEPIME
FESALC
Foment del Treball Nacional
Fundació Catalana de l'Esplai
Fundació Secretariat Gitano
Fundació Pere Tarrés
Justícia i Pau
Òmnium Cultural
ONCE
Marc Unitari de la Comunitat Educativa (MUCE)
Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi
Plataforma pro Seleccions Esportives Catalanes
PIMEC-SEFES
Plataforma per la Llengua
Sindicat de Periodistes de Catalunya
Taula del Tercer Sector Social de Catalunya
UGT
Unió de Federacions Esportives de Catalunya
Unió de Pagesos
USOC

Val la pena assenyalar que moltes d'aquestes entitats estaven fins i tot desconcertades, ja que no és una pràctica habitual que al cap d'uns mesos sigui la mateixa Administració la que truqui per retre comptes. Volem subratllar, a més, que vam prioritzar les reunions amb les entitats a les quals havíem de donar males notícies; és a dir, amb aquelles que ens havien formulat expectatives que no es veien satisfetes. Per a nosaltres era important transmetre'ls el missatge que tot i que la seva proposta no havia prosperat, sí que havia estat escoltada i considerada. Alhora, aquest contacte els va permetre activar converses amb ponents i representants parlamentaris per insistir en les seves expectatives. En definitiva, la societat civil organitzada, que ja havia participat en la primera fase, podia incorporar-se en el debat, ara ja més detallat, de la proposta de nou Estatut en un moment en què ja hi havia textos per acordar i/o esmenar.

L'aprovació de la proposta de reforma de la Ponència Conjunta va activar el nucli dur del procediment de tramitació parlamentària del nou Estatut. Així, al debat purament polític, s'hi sumava un nou element que complia encara més la tasca d'apropar l'elaboració del nou Estatut a la ciutadania. Durant els mesos de juliol, agost i setembre, paraules com "dictamen de la Comissió", "textos transaccionals" o "esmenes subsegüents" van prendre el protagonisme en un procediment excessivament complicat per a la ciutadania. La velocitat amb la qual se succeïen les modificacions, supressions i addicions dels textos que, poc a poc, anaven donant forma al nou Estatut, no permetia elaborar documents comparatius com ho havíem fet anteriorment, però malgrat això, vam seguir de prop les diferents versions del text amb l'objectiu de fer de pont entre el debat parlamentari i els representants de la societat civil organitzada.

Respecte a l'avaluació de resultats, cal destacar que els informes comparatius entre els textos elaborats en seu parlamentària i les demandes de la ciutadania mostren un nivell de coincidència molt elevat. Així, malgrat que el debat polític va ser llarg i complex, la qual cosa no va ajudar a mantenir-lo proper a la ciutadania, i que el soroll ambiental va tendir a amagar-lo, creiem que polítics i ciutadans van treballar amb una més que notable sintonia. A més, el procés de retorn va permetre incorporar alguns

canvis relacionats amb temes que els ponents no havien incorporat (per exemple, referències al tercer sector o al poble gitano), que s'havien redactat de manera insuficient (temes de joventut i dones) o que no recollien prou adequadament la sensibilitat i les expectatives de determinats col·lectius (medi ambient i àmbit socioeconòmic). En altres assumptes, però, com en el cas de la protecció dels animals, aquests contactes no van ser suficients perquè determinades matèries s'incorporessin a la proposta de reforma de l'Estatut finalment aprovada.

4. LA PROPOSTA DE REFORMA S'APROVA AL PARLAMENT DE CATALUNYA

El 28 de setembre de 2005, el Parlament de Catalunya va iniciar la sessió del Ple que havia de debatre i votar la proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. El primer dia de Ple va començar amb la presentació de la proposta de reforma per part dels representants dels

Imatge de l'hemicicle del Parlament de Catalunya moments després de l'aprovació de la proposta de la reforma de l'Estatut.

grups parlamentaris, va seguir amb el debat i la votació de l'esmena a la totalitat presentada pel grup parlamentari del Partit Popular de Catalunya, la qual va ser rebutjada, i va finalitzar amb el debat i la votació dels tres primers títols. L'endemà, la sessió es va reprendre amb el debat i la votació de la resta de títols, les disposicions i el preàmbul. Les negociacions entre els grups parlamentaris es van dur a terme fins a l'últim moment, la qual cosa va obligar a suspendre el Ple, que va allargar la sessió fins a la 1.45 h. La votació sobre la totalitat del text va tenir lloc el tercer i darrer dia de Ple, el 30 de setembre de 2005. La proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya va ser aprovada amb el resultat de cent vint vots a favor (dels grups parlamentaris de Convergència i Unió, Socialistes-Ciutadans pel Canvi, Esquerra Republicana de Catalunya i Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Alternativa) i quinze vots en contra (del grup parlamentari del Partit Popular de Catalunya).

El nou Estatut, doncs, va quedar aprovat per una àmplia majoria: prop del 90% dels vots dels diputats i diputades del Parlament de Catalunya. El quadre següent mostra els resultats de les votacions del preàmbul, dels títols i de les diferents disposicions del text articulat.

QUADRE NÚM. 2. RESULTAT DE LA VOTACIÓ DE LA PROPOSTA DE REFORMA DE L'ESTATUT

	A favor			En contra		
	Vots	%	Grups	Vots	%	Grups
Votació de la totalitat del text	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Preàmbul	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Títol preliminar	119	88	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC

	A favor			En contra		
	Vots	%	Grups	Vots	%	Grups
Títol I. De drets, deures i principis rectors	74	55	SCC ERC ICV-EA	61	45	CiU PPC
Títol II. De les institucions	134	99	CiU SCC ERC PP ICV-EA	0	0	-
Títol III. Del poder judicial a Catalunya	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Títol IV. De les competències	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Títol V. De les relacions de la Generalitat amb l'Estat, amb altres comunitats autònomes i amb la Unió Europea, i de l'acció exterior de la Generalitat	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Títol VI. Del finançament de la Generalitat i l'aportació catalana a les finances de l'Estat	119	88	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Títol VII. De la reforma de l'Estatut	135	100	CiU SCC ERC PP ICV-EA	0	0	-
Disposicions addicionals	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
Disposicions transitòries	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC

	A favor			En contra		
	Vots	%	Grups	Vots	%	Grups
Disposició derogatòria	134	99	CiU SCC ERC PP ICV-EA	0	0	-
Disposicions finals	120	89	CiU SCC ERC ICV-EA	15	11	PPC
El títol	135	100	CiU SCC ERC PP ICV-EA	0	0	-

Font: Parlament de Catalunya.

En aquest quadre podem veure com, novament, el procés de diàleg social i el debat polític van transcórrer per camins paral·lels. El resultat de les votacions per títols és indicatiu en aquest sentit. Mentre que els títols sobre el finançament, les competències o els símbols nacionals, van ser aprovats per una àmplia majoria dels membres de la cambra (alguns, com el referent a les institucions, per unanimitat), el títol de drets, deures i principis rectors va registrar la formació de dos blocs de dimensions similars: d'una banda, els setanta-quatre vots a favor dels grups parlamentaris de Socialistes-Ciutadans pel Canvi, Esquerra Republicana de Catalunya i Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Alternativa i, d'una altra, els seixanta-un vots en contra dels grups de Convergència i Unió i del Partit Popular de Catalunya. De la mateixa manera, en el procés participatiu, hi va haver un ampli acord sobre la necessitat de reformular el finançament i les competències i definir Catalunya com una nació, mentre que en el cas dels drets, deures i principis rectors hi va haver posicions més diverses. Les qüestions relacionades amb la definició i l'aplicació dels drets, deures i principis rectors, a més, van generar la part més important de propostes: cinc de cada deu aportacions s'hi van referir. Podem apreciar,

doncs, com les discrepàncies més importants sorgides durant el procés participatiu –sobre el dret a l'educació o els drets i les llibertats civils i polítiques, per exemple– es van tornar a reproduir durant el debat i la negociació parlamentària.

5. LA PROPOSTA DE REFORMA ARRIBA AL CONGRÉS DELS DIPUTATS

Cinc dies després de la seva aprovació, el 5 d'octubre de 2005, el president del Parlament de Catalunya va registrar la proposta de reforma de l'Estatut al Congrés dels Diputats i va lliurar-la en mà al seu president. El debat i la votació sobre la presa en consideració de la proposta va tenir lloc el 2 de novembre de 2005 i va ser aprovada per cent noranta-set vots a favor (dels grups parlamentaris Socialista, Català (CiU), d'Esquerra Republicana, Basc (EAJ-PNV), Esquerra Verda-Esquerra Unida-Iniciativa per Catalunya Verds, Coalició Canària-Nova Canàries i Mixt), cent quaranta-sis en contra (del grup parlamentari Popular) i una abstenció.

D'aquesta manera, el Congrés dels Diputats acordava entrar a discutir la proposta realitzada des del Parlament de Catalunya i assumia el repte que li plantejava més del 70% dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Així es recollia en un sondeig¹ sobre la proposta de reforma encarregat pel Govern de la Generalitat, en el qual el 71,4% dels enquestats manifestava que Catalunya necessitava un nou Estatut. El Congrés, amb independència del contingut del text, apostava per parlar-ne, una decisió que s'alienava amb l'opinió de la majoria de la ciutadania de Catalunya: el 51,6% dels enquestats creia que l'Estatut s'hauria d'aprovar a partir d'una negociació. Malgrat això, la ciutadania expressava una manca de confiança en les possibilitats d'aprovació del text. El 54,5% dels enquestats creia

que la proposta de reforma de l'Estatut no seria aprovada pel Congrés, davant el 29,7% que sí que hi confiava.

El sondeig també revelava que el 46,9% dels enquestats es mostrava molt o bastant satisfet amb la proposta de nou Estatut sorgida del Parlament, en contra d'un 22,4% que deia estar-ne poc o gens satisfet i un 12,5% que es mostrava indiferent. Algunes de les disposicions més emblemàtiques o innovadores del nou text aconseguien el suport majoritari dels enquestats:

QUADRE NÚM. 3. L'OPINIÓ DE LA CIUTADANIA

	Sí	No	
Considera vostè que Catalunya és una nació dintre de l'Estat espanyol?	60,4%	31,5%	
Vostè està d'acord amb què el nou Estatut doni igual consideració al català i al castellà?	79,7%	15,4%	
	Molt bona o bona	Regular	Dolenta o molt dolenta
Com valora vostè la proposta de nou sistema de finançament que conté el projecte de nou Estatut?	53,0%	19,9%	7,3%
Com valora la proposta de reconeixement de nous drets pels ciutadans i les ciutadanes de Catalunya que conté el projecte de nou Estatut?	52,1%	16,7%	4,1%
Com valora vostè la proposta de noves competències per a Catalunya que conté el projecte de nou Estatut?	55,9%	19,1%	5,4%

Font: la proposta de nou Estatut d'autonomia de Catalunya. Octubre de 2005. (Estudi núm. 300 del Registre públic d'enquestes i estudis d'opinió de la Generalitat de Catalunya).

Al marge de la seva satisfacció amb el contingut concret del text, una àmplia majoria, aproximadament tres de cada quatre enquestats, considerava que el nou Estatut aportaria millores per a la vida dels catalans i catalanes, i que significava un avenç molt important respecte al de 1979. Així doncs, després de més d'un any de debat social i polític, ens trobàvem

1. La proposta de nou Estatut d'autonomia de Catalunya. Octubre de 2005. (Estudi núm. 300 del Registre públic d'enquestes i estudis d'opinió de la Generalitat de Catalunya).

amb una proposta de reforma que gaudia d'un ampli suport tant pel que fa als seus continguts com pel que fa a la seva oportunitat. En aquesta darrera fase del procés, però, el debat –com no podia ser d'altra manera– havia basculat cap al camp propi de les institucions polítiques. Per aquesta raó, calia recuperar la connexió entre societat civil i Estatut que havíem aconseguit establir durant la primera fase del procés participatiu. Calia treballar per retornar l'Estatut a la gent i això significava dur a terme una tasca pedagògica i explicativa per fer-lo entenedor i posar de manifest les seves implicacions en la vida de les persones. Així mateix, calia donar visibilitat al suport que el text despertava entre la ciutadania, és a dir, aconseguir adhesions, la qual cosa ens havia de proporcionar arguments per rebatre una línia d'opinió –tan persistent com poc demostrada– que repetia una i altra vegada que el nou Estatut no interessava a la ciutadania.

6. EXPLICAR L'ESTATUT I ACONSEGUIR-HI ADHESIONS

Tenint en compte aquests condicionants, vam dissenyar una campanya a partir de tres línies de treball. La primera, consistia en un pla de difusió als mitjans de comunicació que explicava que Catalunya havia aprovat una proposta de reforma de l'Estatut i que, a més, aquesta representava un salt molt important respecte del text del 79. Amb aquests objectius, es van emetre espots de televisió, falques de ràdio i es van publicar anuncis a la premsa, que mostraven les diferències entre ambdós textos a partir d'enunciats comparatius simples, però il·lustratius de l'avenç que, en diversos àmbits, representava el nou Estatut. La campanya es va iniciar l'1 d'octubre, l'endemà de l'aprovació de la proposta de reforma, i va finalitzar un mes després.

La segona línia de treball, obtenir adhesions de la societat civil i de les institucions de Catalunya, es va iniciar en paral·lel a la primera. Es tractava que entitats, institucions i associacions de la societat civil catalana expressessin per escrit el seu suport al text aprovat pel Parlament de Catalunya. Per aconseguir-ho, es van dur a terme diverses iniciatives:

L'ESTATUT ÉS DE TOTHOM

Estatut d'Autonomia de 1979

- Reconeix Catalunya com una nacionalitat.
- Estableix un finançament que avui és insuficient.
- Ha permès treballar en temes importants durant 26 anys.
- Fomenta l'ús del català.
- Parla de la Generalitat, del Parlament, del Govern.

La proposta de nou Estatut

- Catalunya és una nació.
- El nou finançament ens aportarà més recursos per a educació, sanitària, carreteres...
- Ara, a més, té en compte: la immigració, les noves tecnologies, la gestió de ports i aeroports...
- El català s'igualarà al castellà: tots tenim el dret de parlar-lo i alhora de conèixer-lo.
- Per primera vegada parla de la gent: dels infants, dels joves, de les dones, de la gent gran...

Els temps canvien. Canvia l'Estatut.

www.gencat.net/nouestatut

Generalitat de Catalunya

Un dels anuncis publicats a la premsa.

- Tramesa de cinc-centes cartes a totes les entitats que, d'una manera o d'altra, havien participat en el debat sobre el nou Estatut.
- Tramesa de mil cartes a les principals associacions i entitats de Catalunya.
- Un web amb la possibilitat d'adherir-se en línia i de consultar el text aprovat, documents, enllaços, etc.
- Acord de col·laboració amb la Federació de Municipis de Catalunya i l'Associació Catalana de Municipis i Comarques per tal que tots els ens locals de Catalunya aprovessin mocions de suport al nou Estatut.
- Anuncis en premsa, sobretot d'àmbit comarcal, demanant l'adhesió a les múltiples entitats que hi ha distribuïdes per Catalunya i explicant com podien fer-ho.

- Contactar amb els delegats territorials del Govern per tal d'arribar a les entitats de tot el territori. També amb alguns delegats territorials dels departaments de la Generalitat per accedir a entitats de determinats àmbits sectorials.
- Treballar amb diferents federacions o organitzacions que engloben altres organitzacions i que podien facilitar-nos l'accés a la seva xarxa o, directament, demanar als seus membres que s'adherissin al nou Estatut.

Finalment, la tercera línia de treball, que iniciem en el moment de redacció d'aquestes ratlles, pretén explicar els continguts del nou Estatut a la ciutadania, sobretot pensant a promoure la participació en el referèndum de ratificació. La idea és elaborar una sèrie de documents pedagògics sobre el nou Estatut, de caràcter breu i molt didàctics, que es distribuïran entre la ciutadania a través de diversos mitjans. Alguns dels títols proposats són: els continguts bàsics del nou Estatut, el nou Estatut i les persones, el nou Estatut i la immigració, el nou Estatut i la llengua, el nou Estatut i la sostenibilitat, etc. Així mateix, com ho havíem fet en la fase més primària del procés, caldrà organitzar seminaris, conferències i xerrades utilitzant com espais de referència les mateixes entitats, els municipis, les universitats, etc.

7. CONCLUSIONS

L'experiència del procés participatiu del nou Estatut ha refermat dues de les nostres conviccions inicials respecte de la fase de retorn. La primera té a veure amb el que comentàvem en l'apartat anterior. El viatge de tornada, del Govern a la societat civil, ha servit per enriquir un text que, tot i compartir els mateixos fonaments ideològics, estava mancat, en certes matèries, de la sensibilitat i els punts de vista que la societat civil li podia aportar. La inclusió de la referència a la cultura del poble gitano en la proposta finalment aprovada pel Parlament, que inicialment no apareixia en l'articulat, és un exemple palpable de com la fase de retorn pot enriquir i enfortir els continguts del text o de la decisió adoptada.

La segona convicció que hem pogut confirmar amb l'experiència del procés participatiu del nou Estatut és que la fase de retorn és indispensable per evitar, en la mesura del possible, decepcions i esperances truncades i, més a llarg termini, construir una relació de confiança mútua entre ciutadania i institucions polítiques. Com hem dit anteriorment, creïem que la gent podia entendre que les seves aportacions no fossin incorporades al text del nou Estatut, però, en canvi, el que no acceptaria és que no se li oferís cap explicació del perquè d'aquesta decisió. Al llarg de tot el procés participatiu, vam deixar molt clar que el nostre compromís era escoltar i analitzar totes les aportacions i, finalment, explicar quin havia estat el resultat del debat, què se n'havia fet de les demandes i preocupacions ciutadanes. L'exercici de la responsabilitat pública consisteix precisament en això, a donar la cara davant dels participants, a ser capaços d'explicar perquè s'ha escollit una alternativa i no una altra. Malgrat que nosaltres, ni tan sols el Govern de la Generalitat, no érem els responsables directes de les decisions acordades, vam decidir assumir aquesta tasca perquè creiem que la fase de retorn enforteix el paper de les institucions polítiques i la seva relació amb la ciutadania. Les institucions fan el que els toca fer, decidir i actuar, però ho fan d'una manera diferent de com s'havia fet fins ara: amb la participació de la gent i, un cop valorat el ventall d'alternatives proposades, justificant les seves decisions.

El procediment per a l'aprovació de la reforma de l'Estatut, però, és un cas peculiar, ja que preveu un dels pocs instruments a través dels quals la ciutadania pot participar directament en la presa de decisions: el referèndum. Tanmateix, estem convençuts que aquesta és una possibilitat que una part important dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya desconeix. Sense el seu vot positiu, no hi ha reforma de l'Estatut. Però és que, a més, un vot positiu amb una baixa participació, és un Estatut que neix afeblit en la seva legitimitat. La nostra tasca, doncs, ha de ser donar a conèixer que el responsable últim de ratificar el text sorgit de l'entramat institucional és el poble de Catalunya, promoure la seva participació en el referèndum i explicar-li el contingut de la proposta perquè pugui prendre una decisió conscient i informada. En això treballem des d'ara mateix.

